

EL POU DE LA GALLINA

Núm. 394

elpou.cat | 4,50€ | febrer 2023

REVISTA MANRESANA
D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

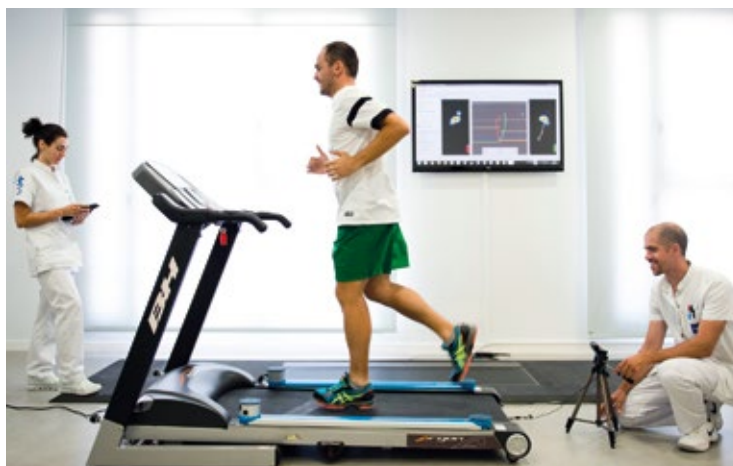
L'entrevista a
Josep Cuello,
biòleg i escriptor

FER RECERCA A L'ESTRANGER

Clínica Universitària

Especialistes que treballen en equip per a la teva salut

Fisioteràpia
Podologia
Logopèdia

- Equips multidisciplinaris per a un tractament global dels problemes de salut.
- Exploracions biomecàniques per a la millora del rendiment esportiu i la prevenció de lesions.
- Confecció de suports plantars (plantilles) d'alt rendiment per a esportistes.
- Cirurgia mínimament invasiva del peu.
- Tractament fisioterapèutic post-covid.
- Neurorehabilitació
- Tractaments de logopèdia presencials o bé online a escollir.
- Tractament de trastorns temporomandibulars i alteracions vestibulars.

**Atenció privada o concertada
amb mútues, associacions,
institucions i entitats.**

Av. Universitària, 8-10
08242 Manresa
clinicauniversitaria@umanresa.cat
www.clinicauniversitaria.cat

**Demaneu
cita prèvia al
93 875 73 10**

Fuga constant de talent

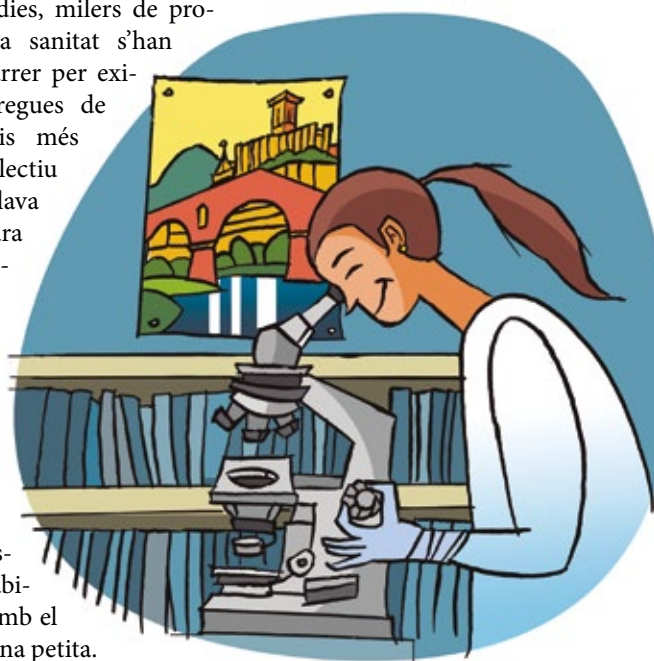

quests darrers dies, milers de professionals de la sanitat s'han mobilitzat al carrer per exigir menys càrregues de treball i salaris més dignes. El col·lectiu mèdic encapçalava

la vaga, però, al seu costat, i amb encara menys sou, hi havia infermeres, psicòlegs, dentistes... igual de *precaritzats* i exigits. A Catalunya falten metges i infermeres: és una realitat molt preocupant. Però és que, a més, se'ls retribueix molt poc en relació amb altres punts de l'estat o a l'estranger. I és clar, molts i moltes professionals se'n van. s'escapen de la precarietat i busquen altres latituds on se'ls reconegui més la tasca i se'ls pagui millor. Aquesta tesi de rabiosa actualitat concorda perfectament amb el tema d'aquest mes, en què desgranem una petita,

però significativa, mostra de persones amb altíssim i reconegut potencial acadèmic i de coneixement en diferents àmbits que, a Catalunya, a l'hora de guanyar-se dignament la vida o tenir camp per córrer per investigar i generar un valor afegit preuadíssim, se'ls tallen sistemàticament les ales. Topen amb un mur que no els permet avançar I, així, com molts professionals sanitaris, es veuen obligats a *emigrar*.

Al capdavant, doncs, la majoria dels millors cervells que creixen i es formen al país, no poden desplegar i, en conseqüència, revertir la conseqüència del seu treball i coneixement a Catalunya mateix. Històricament, han faltat recursos, ressorts i voluntat política i empresarial per apostar-hi i accelerar el progrés en tots els camps. En les últimes dècades s'ha intentat capgirar aquesta tendència però, sovint, malgrat el prestigi de les titulacions de base al nostre país –que arriben al doctorat– avançar un pas més i aprofundir mitjançant màsters i estades post doctorals implica, obligatòriament, desplaçar-se a l'estranger. És l'inici d'un viatge que, en un tant per cent molt alt de casos, ja no té retorn. Les càtedres a les universitats estan copades, cal picar molta pedra per finançar-se les investigacions o les empreses privades limiten pressupostàriament els departaments de recerca i el desenvolupament. I això que l'estol de ments privilegiades lligades a Manresa que s'escampen arreu del planeta és sorprenent. Treballen en institucions de primer ordre, on, sobretot, se'n valora el potencial i, a diferència d'aquí, se'ls permet assolir reptes i establir-se econòmicament. Això sí, lluny de casa i en una mostra frustrant de la constant fuga de talent.

CLARET & GUBIANAS 23

Conversa sobre la Manresa literària al Casino

El dia 4 de gener es va fer una conversa, dins del cicle Temes del Pou, a la Sala d'Actes del Casino, sobre *Mirades literàries de Manresa*, amb la intervenció de Llorenç Capdevila, autor de la selecció dels textos i els espais del Mapa Literari de Manresa, i Jordi Estrada, coordinador del projecte. Durant l'acte es va presentar la revista de gener, que dedicava el tema central a deu mirades literàries de la ciutat.

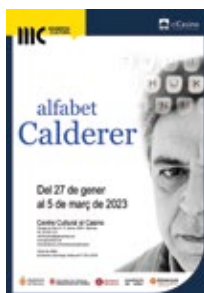
Els alumnes del Peguera visiten la redacció

El dia 23 de gener, mig centenar d'alumnes de 4t d'ESO de l'institut Lluís de Peguera van visitar la redacció d'**El Pou**

fa 25 anys

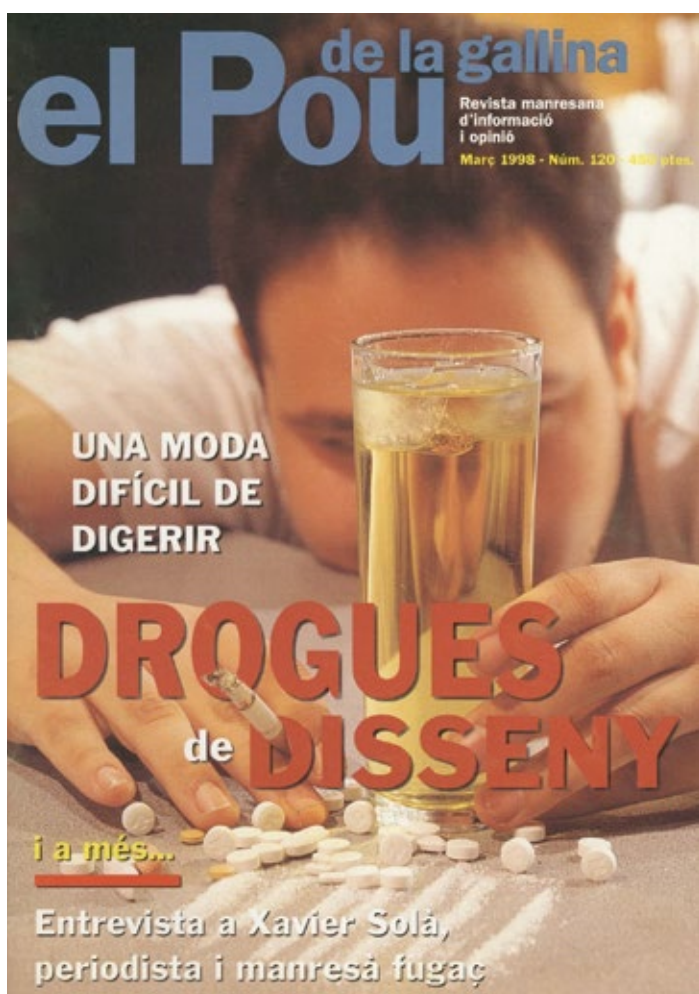

de la gallina per conèixer de prop com s'elabora aquesta revista mensual manresana.

El Casino acull l'exposició 'Alfabet Calderer'

Fins al 5 de març, la sala gran del Casino acull l'exposició *Alfabet Calderer*, comissariada per Joaquim Nogueró i Quaderns de Taller, i organitzada per la Comissió Lluís Calderer, en record de l'escriptor manresà, a qui recordem amb afecte des d'aquesta revista, en la qual va col·laborar des del primer dia.

Augmentava el consum de drogues de síntesi

El número de març de 1998 de la revista publicava el reportatge central de Joan Barbé, que analitzava l'augment del consum de drogues de disseny a la ciutat. L'espectre de consumidors era ampli i es relacionava amb un estil de viure l'oci i superar la problemàtica emocional de l'època. En parlaven a la revista usuaris anònims, que explicaven les sensacions a l'hora de consumir les anomenades *drogues toves*, personal de Creu Roja, el director de l'àrea de Salut Mental de l'Hospital General, Pere Bonet, l'inspector en cap de la comissaria de Manresa, Francisco Alguacil, i Roser Torra, de l'Àrea de Sanitat de l'Ajuntament, que havia posat en marxa, conjuntament amb Bloc, diverses campanyes d'informació destinades a gent jove, sobre aquestes drogues.

Es presentava el nou Cal Jorba

El dia 9 de febrer, l'administrador de la societat Immobitron SL i els arquitectes encarregats de la rehabilitació de Cal Jorba presentaven el projecte per convertir l'edifici en galeries comercials i pisos d'alt estànding. El dia 15, setze parelles de gegants centenaris s'aplegaven a la plaça Major per a la presentació dels gegants vells manresans restaurats, en el marc de la Festa de la Llum administrada per Creu Roja. El dia de la Llum, i al llarg del cap de setmana, unes 50.000 persones visitaven la Fira Medieval de Manresa i, al vespre, un raig làser enviat des de Castellgalí a la rosassa de l'església del Carme evocava el miracle.

El patrimoni de les masies

El Centre d'Estudis del Bages ha fet unes Jornades sobre el Patrimoni de les Masies. Tots sabem com ha costat que les administracions i la ciutadania consideressin el patrimoni industrial com un bé cultural que cal preservar, però amb les masies encara no s'hi ha entrat. I constitueixen un bé de valor patrimonial de la nostra societat. En molts municipis el catàleg del patrimoni fa esment de les masies del terme. Les seves fitxes de les masies ens donen molta informació sobre cada casa, en fan una descripció i un resum històric. És un pas important. Però en pocs casos hi ha masies declarades bé cultural d'interès local que cal protegir. És cert que no totes les masies tenen el mateix interès. No és tractaria de salvar totes les masies perquè algunes ja no es poden salvar. Altres potser no tenen gaire interès històric i arquitectònic, però n'hi ha que tenen un gran interès històric i arquitectònic i estan abandonades, deixades a la seva sort, que no és altra que la ruïna.

Les causes d'aquest abandonament són diverses. Hi ha casos en què el propietari no vol gastar un duro per conservar la masia. O el propietari no la vol vendre ni tampoc la vol llogar. El resultat és que la masia es va degradant fins a

convertir-se en una ruïna. Si el propietari no vol fer res per conservar la masia ningú li diu res i amb el temps es va perdent. No pot ser que aquest valuós patrimoni que s'ha generat al llarg de generacions, que és part de la nostra història, un bé una mica de tots, es perdi miserablement. Es considera que no s'hi pot fer res. No ens podem resignar a perdre aquest patrimoni tan important. Cal prendre accions legals i socials per salvar les masies, per evitar que es perdin o que es desfigurin.

Hi ha moltes coses que es podrien fer i no es fan. Coses com la conscienciació d'aquest patrimoni i de la conveniència de preservar-lo. A nivell de les institucions caldria que fossin molt més actives amb lleis i programes per impedir l'abandonament i la ruïna. També mesures econòmiques per ajudar a conservar aquest patrimoni. Cal ser valents per emprendre mesures contundents com l'expropiació dels béns patrimonials quan els propietaris se'n desenten. Al Bages tenim masies que caldria preservar de la destrucció. I també caldria empenyer les institucions a emprendre polítiques per salvar el patrimoni masià.

Jaume Serra i Carné

caçats a la xarxa

26 de gener. Fem Manresa @FemManresa

A Manresa cal deixar enreure l'urbanisme amb lògica d'aparador i pensar-lo per a les persones.

Canviar els bancs de formigó i sense respall, com proposarem al Ple d'aquest gener, és un primer pas cap a aquest objectiu.

Ja fa setmanes que, a les xarxes, ha començat el debat en clau electoralista de cara a les municipals. La candidatura de la CUP i EUiA a l'Ajuntament ha proposat un urbanisme de no tant disseny. La marca de l'urbanisme dels últims anys a Manresa (formigó, rovell, gàbies, fanals guexos, bancs individuals, poca vegetació, etc.) s'ha convertit en un clàssic molt recurrent.

EL POU DE LA GALLINA

Número 394 - Febrer 2023

De mes a mes 6

Favets...
Josep M. Oliva / Jordi Sardans 8

...i tremendos
Marta Jorge / Oriol Pérez 9

Als joves investigadors els costa tornar a fer recerca al país 10

Històries centenàries 24

Walters Bawe. Camerun 26

Innovació i tecnologia 27

Saps què menges? 28

Forn d'obra de Coll de Bassa 30

La fotografia de paisatge 31

L'Entrevista a Josep Cuello 32

Quadern obert 37

**'Alfabet Calderer',
Lluís Calderer, les arts, els mots** 38

Lèxic a la manresana 40

Barri de Cal Gravat (1993) 41

Propostes 42

Casa Miró 43

Fanal de cua
L. Capdevila / E. Tomasa 44

el Cul del Pou 45

Els Reis arriben amb més música i dansa

5 de gener. Els carrers del centre s'omplen per rebre els Reis d'Orient. Unes 500 persones participen en la cavalcada organitzada per l'Agrupació Cultural del Bages, que recupera el format habitual i estrena tres carrosses, amb més música i dansa a peu de carrer. Ses majestats també visiten els barris de la Font dels Capellans, el Poble Nou, Vic-Remei, els Comtals, la Mion i el Xup.

El CN Manresa rep el Premi Simeó Selga

7 de gener. Amb una gala al teatre Kursaal protagonitzada per l'humorista Pep Plaza, es lliura el 21è Premi Simeó Selga a un projecte del Club Natació Manresa que acosta els esports d'aigua als infants amb vulnerabilitat i risc social.

Mor el pare Lluís Magriñà

8 de gener. El jesuïta Lluís Magriñà, superior de la Cova del 2015 al 2022, mor als 76 anys, a causa d'una caiguda fortuïta a Salamanca. El dia 21 el santuari ignasià acull una missa per acomiadar-lo.

El Casal de la Gent Gran passa a centre cívic

9 de gener. El Casal de la Gent Gran del carrer Circumval·lació passa a nomenar-se Casal Cívic i Comunitari Manresa-El Castell. Serà obert a tothom, tot i que l'associació Viure i Conviure hi mantindrà les seves activitats per a jubilats.

L'Anònima acollirà la producció cultural

10 de gener. La regidora de Cultura, Anna Crespo i el regidor del Centre Històric, Josep Maria Fius, anuncien que l'Ajuntament destinarà 1.530 metres quadrats del conjunt de la fàbrica de L'Anònima a l'activitat cultural i a la promoció de la cultura transformadora i de les indústries creatives.

Jaume Massana, director de Negoci de CaixaBank

11 de gener. El manresà Jaume Masana Ribalta és nomenat director de negoci de CaixaBank i, per tant, responsable de l'estructura comercial del banc català amb seu a València.

S'abaixen la T10 i la TMes del bus

11 de gener. L'Ajuntament s'acull a les mesures antiinflació del govern central i abarateix un 50% les dues principals targetes del bus urbà, la T10 i la TMes, que a partir del 16 de gener i fins al 30 de juny passen a costar 4,55 i 16 euros respectivament.

Es reprenen els rodatges a la ciutat

17 de gener. Manresa acull un nou rodatge d'una sèrie de Netflix, *El cuerpo en llamas*, sobre el crim de la Guàrdia Urbana de Barcelona, amb Úrsula Corberó i Quim Gutiérrez. al primer tram del Passeig, davant del Casino, amb parades de roses i llibres, com a escenari d'un dia de Sant Jordi.

P

Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Ramon Fontdevila

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Cals, Carles Claret, Josep Maria Mata, Lluís Matamala, Josep R. Mora, Montse Rosell, Jordi Sardans, Teresa Torra i Joan Vilamala.

Redacció, administració, publicitat i subscripcions:

Carrer Sobrerroca, 24, baixos
08241 - Manresa
Telèfon: 93 872 50 18
www.elpou.cat
elpou@elpou.cat

Revista fundada el 1987

Membre de l'Associació

Catalana de la Premsa Comarcal

Premi Tasis Torrent 1991

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Sílvia Berengueras, Jordi Estrada, Marta Jorge, Josep M. Oliva, Alba Pararols, Marc Prat, Ferran Sardans, Laura Serrat.

Disseny: Jana Fontdevila i Erques Torres

Maquetació: Jana Fontdevila

Portada: Marta Gibert i Aleix Comas amb els fills a la Karlsplatz de Viena.

Fotografia: Jordi Alavedra, Joan Closas, Francesc Rubí, Marc Prat.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp, Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Cebrian, Cercle Artístic de Manresa, Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa, Laura Estrada, Eva Forn, El Galliner, Josep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí, Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó, Quaderns de Taller, Eudald Tomasa, Erques Torres, Laura Vidal, Joan Vilamala, Marc Vilanova, Lluís Virós.

Administració:

Marc Prat

Expansió publicitària:

Publicitat Clarena
Urgell, 38. Tel. 93 872 43 86

Impressió:

INOM, SA. Era de l'Huguet, 7.
Tel. 93 878 41 20

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.
Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987
ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

Les col·laboracions que apareixen signades a la revista no representen, necessàriament, l'opinió d'El Pou de la gallina

El llac de l'Agulla es buida per tres setmanes

23 de gener. El parc de l'Agulla queda tancat durant tres setmanes per fer unes obres de millora de la qualitat de l'aigua del llac, un fet que no es produïa des de l'any 2011. Les obres s'aprofiten per fer un inventari de la fauna que hi viu.

Nevada feble a Manresa

24 de gener. La nevada que des de bon matí afecta bona part de les comarques orientals del país, en cotes baixes, arriba també a la ciutat de manera intermitent, tot i que no s'arriba a agafar als carrers.

La Seu mostra les maquetes de l'evolució del temple

24 de gener. L'exposició *La Seu de Manresa, 700 anys. De Berenguer de Montagut a Gaudí*, comissariada per Fermí Bataller i Francesc Rafat i promoguda per la Demarcació de les Comarques Centrals del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, es trasllada de manera permanent a l'Espai Oliba de la basílica de la Seu.

Un acte recorda les víctimes de la Guerra Civil

25 de gener. La Plana de l'Om acull una Audiència Memorial per fer un reconeixement i una reparació simbòlica a les víctimes de la Guerra Civil i el franquisme, amb la participació de deu víctimes o descendents, que exposen els seus casos.

S'inaugura l'Alfabet Calderer

27 de gener. A la Sala d'Exposicions del Centre Cultural del Casino, s'inaugura l'exposició *Alfabet Calderer*, comisariada per Joaquim Noguero, que mostra l'abecé literari i vital de Lluís Calderer, i que estarà oberta fins al 5 de març.

La 66a Innocentada se'n va de bodes

29 de gener. A *bodes em convides*, la 66a Innocentada de Manresa, acull 1.600 espectadors en les sis funcions al teatre Conservatori. La tradicional farsa manresana ha experimentat una afluència d'espectadors creixent que recupera l'embranzida anterior a la pandèmia, gràcies, sobretot, a les bones crítiques i l'acollida del públic, que l'ha recomanat més enllà dels cercles més pròxims.

66a Innocentada: 'A bodes em convides' (Aina Guitart)

Jordi Sardans

Jordi Borràs, premiat

El fotoperiodista barceloní Jordi Borràs ha estat el guanyador del desè Premi Josep Maria Planes, després que l'any passat quedés desert. Convocat per la Demarcació Catalunya Central del Col·legi de Periodistes, amb un jurat format per periodistes, professionalment amb tasques ben diferents, han valorat Borràs com un especialista en l'anàlisi de l'extrema dreta, tot remarcant del seu darrer treball, exhaustiu i ben documentat, la denúncia d'uns individus violents i antidemocràtics: *Tots els colors del negre. L'extrema dreta a l'Europa del segle XXI*. L'estil directe que utilitza Borràs recorda un jove Josep M. Planes que no es callava gairebé res i publicava sense censures la violència que veia pels carrers de Barcelona. El premi vol reivindicar el periodisme d'investigació que fa massa anys que no veiem a Barcelona, perquè la majoria de mitjans de comunicació aposten per altres productes periodístics més comercials i menys compromesos. Borràs trenca amb aquest esquema.

Fibracat.cat renuncia

Després de dos anys i mig a les pantalles televisives, la cadena manresana d'origen familiar Fibracat.cat s'ha vist obligada a suspendre les emissions perquè la nova propietària de l'empresa Avatel Telecom amb seu a Madrid ha decidit abandonar tots els canals televisius que havia adquirit quan va dur a terme les compres empresarials. En aquest temps, Fibracat havia fet una aposta decidida pel català, tant pel que fa a la nova televisió com al desenvolupament de les xarxes de fibra òptica, de manera que l'empresa tecnològica, amb Josep Olivet al capdavant, havia assolit una expansió considerable arreu de Catalunya. La presidenta de la cadena, Meritxell Bautista, ha recollit en aquest breu període de temps una vintena de premis, en nom propi o de l'empresa, tant per l'aposta decidida a favor de la llengua catalana com pel contingut clarament feminista de bona part de la programació televisiva, dos objectius que agradaven especialment als nous dirigents de la política catalana.

... i avall

Josep M. Oliva

Jordi Sardans

Desaprofitar la vida

Fa uns anys Amaral va treure una cançó amb un títol que valia per tota la lletra: *No sé qué hacer con mi vida*. Per als que som de la generació del *baby boom*, aquell enunciat ens podia remetre directament a un vell dilema: estudiar o posar-nos a treballar. Però per als joves d'ara aquell títol té un significat absolutament literal, reflecteix en poques paraules un autèntic problema existencial. Se senten vius, lliures i plens d'energia, però no saben què fer amb la seva vida. Nosaltres, els d'abans, els *boomers*, podríem dir que hem viscut una vida de primer plat, segon i postres. Sabem allò que és gaudir d'un menú saborós i esplaïar-nos degustant-lo. També és cert que de vegades hem passat més tibats i hem hagut de menjar el que hi havia, de grat o per força, però tampoc no ens ha creat cap trauma. Les noves generacions, en canvi, viuen una vida de bufet lliure: tenen davant seu desenes, centenars de plats de tota mena. De la qualitat no en parlem, parlem tan sols de la quantitat. Només els cal estirar la mà i anar omplint la safata. Piquen de tot amb desfici i acaben embafats i tips com un tinter, però el que és evident és que assaboreixen poques coses, potser cap.

D'això que imagino com un bufet lliure, els entesos en diuen *sobrestimulació*. Els nens, els adolescents, i sent francs, molts de grans, estan tot el dia exposats a una quantitat incommensurable d'estímuls que absorbeixen el seu temps, els distreuen l'atenció i els impedeixen concentrar-se per fer qualsevol cosa amb un mínim de calma. Llavors passa que, alhora que estan pendents del que fan els altres, se senten impel·lits també ells mateixos a fer alguna cosa. I com que per destacar sent músics cal aprendre a tocar, per ser futbolistes cal anar a entrenar i per ser actors o actrius cal estudiar-se un paper, els mateixos que els organitzen el bufet lliure posen a les seves mans invents diabòlics com Tik-tok perquè tothom pugui sentir-se protagonista sense necessitat de cap preparació. N'hi ha prou amb posar-se davant d'un mòbil i moure el cul, fer una ganyota o caçar mosques. I mirar l'aparell compulsivament a l'espera de l'aprovació dels altres, tan desvagats i tan sobrestimulats com ells. Tots girant en la roda infernal dels que no saben què fer amb la seva vida.

Les degollades de Folgueroles

El manresà d'adopció Joan Vilamala, fill de Folgueroles, ha escrit un llibret d'un centenar de pàgines sobre les degollades de Folgueroles a punt de publicar. També n'ha fet una Auca, especialitat a la qual es dedica fa anys amb traça i èxit: *Una història del XIX que avui encara ens commou* i vinyetes molt acurades de l'il·lustrador Isaac Bosch, històric col·laborador del **Pou**. Vilamala explica les desventures de sis noies de Folgueroles que el 21 d'agost de 1858 quan venien a peu de treballar a la fàbrica de Cal Ricart de Roda de Ter, van ser degollades al sot del Cós, al serrat d'en Banús, a les envistes de Folgueroles, per dos criminals de Roda, anomenats Pere Masferrer i Sebastià Solà, que les seguien des d'un hostel d'aquella població, per robar-los la minsa setmanada fruit del seu treball a la filatura. Tres de les noies d'entre 12 i 23 anys van morir i les altres van sobreviure, després de fer-se les mortes. De matinada, Josefa Pous, quan havien fugit els atacants, va demanar ajut en una casa de pagès.

Auxiliada per un pastor, tot seguit s'apleguen els habitants de la masia, uns van a buscar el batlle de Tavèrnoles i altres els mossos d'esquadra de Torelló. El seu cap, Ramon Cendra, es va fer càrrec de les investigacions. Pau Noguera, contrabandista de Sant Pere de Torelló, ajuda els assassins a passar la frontera. Arribats a la Catalunya Nord, al cap de pocs dies van ser detinguts i traslladats a Ceret i al Castellet de Perpinyà, per acabar jutjats a Barcelona. Confessats i perdonats per representants de l'església catòlica van ser executats al Serrat del Cós al garrot vil, davant d'una multitud de 10.000 persones d'arreu del Principat. A més de Maria Disorgues, una altra de les supervivents va ser Maria Serra, besàvia de Joan Vilamala, l'avi del qual li havia explicat la història quan era petit. La notícia publicada al *Diario de Barcelona* es va estendre cap a Europa. La temàtica va interessar als responsables del programa Crims de TV3, que n'han fet un reportatge. Vilamala es documenta en els romanços de l'època i el Diari de Barcelona. L'expert en Verdaguer, s'estranya que el poeta –coetani dels fets– no en faci cap referència en els seus escrits. Vilamala és també responsable de la secció *Lo gaiter del Calders* del **Pou**.

Marta Jorge

Oriol Pérez

Neutralitat amb molta honra

Fa poc una periodista va considerar oportú fer-me un comentari que avui comparteixo en aquest espai. Ho faig amb orgull perquè, tot i que sospito que no era la seva intenció, és una de les floretes més preuades que m'han tirat de fa anys. Arran d'un tema no gaire rellevant, aquesta professional va fer un comentari en veu alta sobre el qual vaig preferir no pronunciar-me com moltes altres vegades. El meu silenci, però, va tenir conseqüències. Així que em va pronosticar que seria una periodista molt neutra, perquè poques vegades deia el que pensava.

Amb el privilegi de poder emetre la meua opinió omplint els 400 caràcters d'aquesta columna des de ja fa un cert temps, el comentari em va resultar, per damunt de tot, un gran aïllament. La titulació que acredita que un estudiant ha assolit les competències necessàries que requereix un bon periodista inclou implícitament valors com el rigor, la neutralitat o l'objectivitat. Doncs bé, em permeto escriure aquí que, de grat o per força, els autèntics valors del periodisme tradicional són malauradament tan escassos que qui pugui arribar ni que sigui a fregar algun d'ells ha d'estar més que content. En una societat tan binària com la nostra, en la qual si no estàs a favor se't pressuposa a la contra, en el món del «o m'encantes, o t'odio», el del «sí o no» amb escasses opcions de matisos o de mirades diferents, estem tan intoxicats per l'entorn, les ideologies i els estereotips que la neutralitat és gairebé un luxe del qual només poden fer gala uns pocs privilegiats.

Quan es tracta d'explicar històries als mitjans de comunicació seriosos, l'exercici d'emetre opinions i comentaris personals té cabuda sempre que així s'expliciti i, sobretot, si s'aporten arguments sòlids basats en fets o evidències. Per tant, aquest humil espai em sembla un bon lloc per recordar a qui calgui que deu haver-hi pocs temes sobre els quals no tinc opinió. Però una cosa és el que jo pugui dir en la intimitat del menjador de casa i una altra molt diferent el que pugui afirmar en un context periodístic davant de més persones o, per exemple, a les pàgines d'un mitjà de comunicació. Per tant, si res no canvia, seguiré manifestant-me sempre que consideri que allò que haig de dir és convenient, s'escau o ve al cas. En cas contrari, seguiré guardant un silenci més que convenient i honorable.

Coets per anar a la Lluna

Massa em sembla que, col·lectivament, no hem estat encara capaços de prendre consciència de les conseqüències de l'anomenat Procés viscut l'any 2017 i de la necessitat d'un temps d'adaptació i encaix. En cap dels dos bàndols. Ni és veritat que aquí no va passar res, perquè sí que alguna cosa va passar, com tampoc no pot creure's que aquell simulacre de votació permet implementar-ne un resultat començant pel fet que ni els mateixos observadors internacionals van poder avalar el resultat. Amb independència que un no deixa de ser independentista, això no treu, però, que no estigui molt preocupat per l'entestament a voler seguir per uns viaranyes que no auguren res de bo ni ens permeten veure la magnitud de la tragèdia. Valgui per endavant la presumpció d'innocència per al lletrat xilè Gonzalo Boye Tuset en la causa que manté oberta hores d'ara, però a vostès els sembla normal que l'advocat de tot un expresident de la Generalitat de Catalunya sigui el mateix que el del narcotraficant gallec Sito Miñanco? En un país tan marcadament obsessionat amb la imatge, ens hem aturat a reflexionar de tot el que significa això? Ens hem parat a reflexionar sobre la contractació per part de Laura Borràs, actual presidenta de Junts per Catalunya, com a pèrit informàtic d'Emilio Hellín, famós ultradretà que va ser condemnat, el 1980, pel segrest, tortura i assassinat de la jove Yolanda González, militant del Partit Socialista dels Treballadors?

Com bé ha assenyalat el sempre lúcid Miquel de Palol en el seu darrer assaig *Frase variata* (Editorial Barcino, 2022), des de l'independentisme no s'ha volgut assumir que s'estava davant d'una cruïlla. I assumir que s'havia d'iniciar una revolució amb el cost que comporta de morts, «desgavell cívica i enderroc social, ruïna productiva i comercial, i anys per refer-se'n». Davant d'això ens queda assumir plenament allò que va apuntar un independentista convençut com Lluís Maria Xirinacs (1932-2007) quan va dir: «Una cosa és desitjar la independència, com un nen petit desitja la Lluna, i una altra voler la independència com la NASA fa coets per anar a la Lluna». El que és clar és que l'aplec, la trobada, la cantada o la botifarrada no són pas aquest coets. Tornant a de Palol: «Ningú amb un sentit de la realitat s'imagina els sants-culottes dient «bona nit» i donant ànims davant de la Bastilla, ni els bolxevics cantant cançons de bressol davant del Palau d'Hivern de Sant Petersburg». Coets per anar a la Lluna.

Als joves investigadors els costa tornar a fer recerca al país

Jaume Puig
Fotos: arxius particulars

Fa un parell d'anys vam analitzar la recerca que es fa a Manresa i el 2006 també havíem entrevistat científics manresans que han fet carrera a Catalunya, a l'Estat espanyol i arreu del món, però en aquest reportatge parlem amb joves investigadors manresans i bagencs que se'n van a fer recerca a fora, per saber amb quins problemes es troben si volen tornar al país i les condicions que se'ls ofereixen.

Perquè fer recerca a l'estranger és per a ells, sens dubte, una experiència positiva, però cal que, si ho volen, puguin tornar per aportar els seus coneixements aquí.

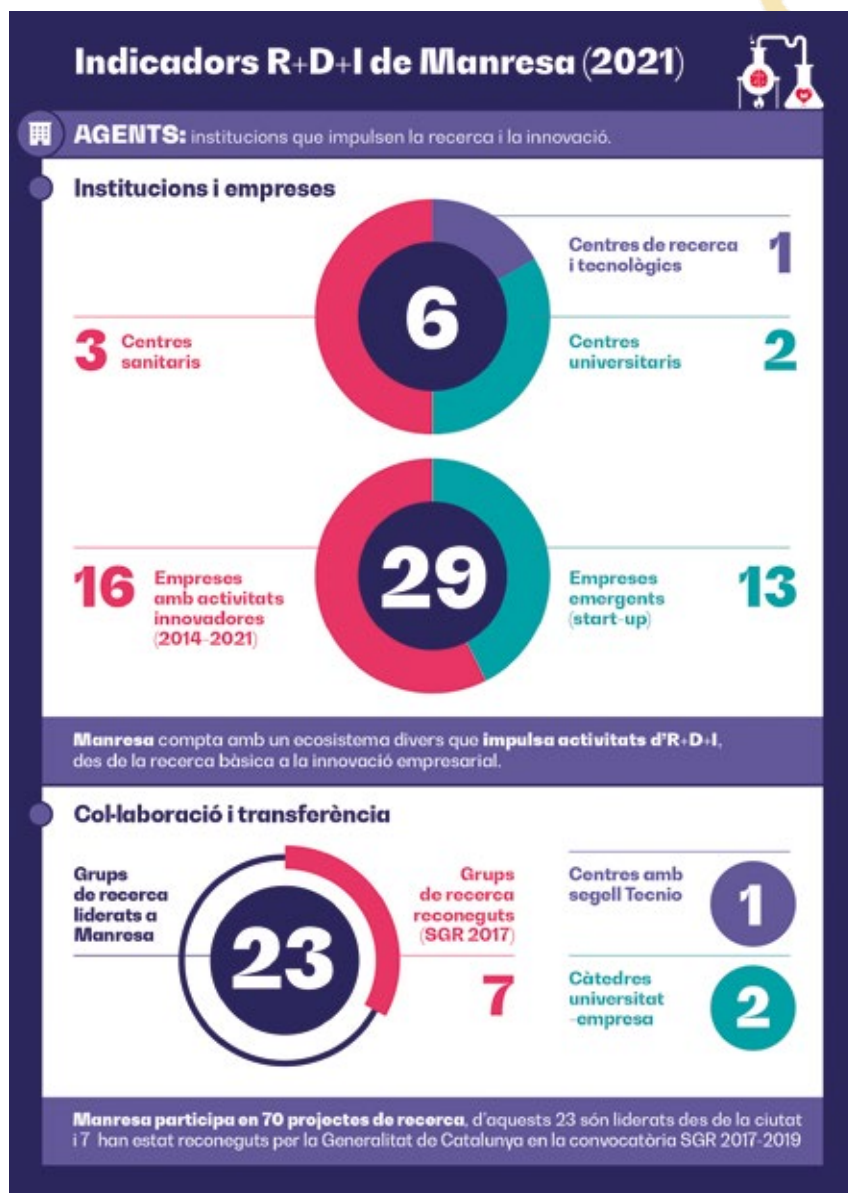
La recerca ha experimentat un desenvolupament molt important al llarg dels darrers anys a Manresa, segons el darrer informe sobre R+D+I, amb dades de l'any 2021, presentat per l'Observatori de la Recerca a la Catalunya Central (ORCC) del Campus Universitari de Manresa. Hi ha cinc institucions (Escola Politècnica Superior d'Enginyeria de Manresa, UManresa, Eurecat, Althaia i Sant Andreu Salut) i 29 empreses (16 empreses amb activitats innovadores i 13 empreses emergents) que impulsen la recerca i la innovació a la ciutat.

Xavier Obradors: «Els joves volen un sistema estable i hi ha decisions personals, familiars, si volen tenir fills, situació de les parelles...»

Al llarg del 2021, Manresa va participar en 70 projectes de recerca, 23 dels quals eren liderats des de la ciutat. Hi treballen un total de 316 investigadors, un 57% dels quals són dones, i la xifra creix de manera rellevant cada any. L'informe conclou que Manresa és un sistema científic en expansió i des de l'Observatori afirmen que treballen «per mantenir aquesta tendència positiva i per consolidar la ciutat com a pol d'activitats R+D+I».

El difícil retorn

Però molts joves investigadors manresans se'n van a fer recerca a fora. Per a Xavier Obradors Berenguer, que és professor d'Investigació del CSIC i di-

Informe sobre Recerca a Manresa (ORCC)

rector de l'Institut de Ciència de Materials de Barcelona (ICMAB-CSIC), centre de referència internacional en materials per a l'energia, l'electrònica i la salut, els primers cinc anys d'un jove investigador són decisius: «Quan acabes els estudis fas una tesi doctoral, hi ha una etapa post doctoral, que poden

ser entre tres i cinc anys. La majoria de països tenen la norma que, a partir d'un cert nombre d'anys, normalment cinc, el contracte ha d'esdevenir permanent. Alguns el que fan és dos *post docs*. Pots estar, per exemple, tres anys a París i quatre a Berlín. Acaben fent uns set anys. Però a partir d'aquest

nombre d'anys tothom intenta aconseguir un lloc permanent. Llavors, si aquí no som prou atractius i no podem garantir un contracte a prop de permanent és poc probable que tornin».

Per tornar a aquí hi ha un tipus de contracte de cinc anys amb possibilitats d'esdevenir permanent, els que en diuen Ramón y Cajal, «que ja tenen un salari acceptable, però són molt selectius», explica Obradors. Però la possibilitat d'aconseguir-ne un és baixa, perquè hi ha poques places. I les altres vies ja són més incertes: «A fora hi ha més flexibilitat, és el cas de la Marta Gibert i l'Aleix Comas, que a Viena es van adaptar a contractar-los tots dos junts. De vegades no és que et paguin més, sinó que hi ha més eficiència en la gestió del personal. Espanya és un país extraordinàriament burocratitzat. Això és terrorífic! Altres països ho tenen molt més estandarditzat. Saps que al cap de tres anys passarà això i al cap de cinc allò».

«Quan ens queixem els polítics ens diuen que hi ha fluxos en totes direccions, que també hi ha gent de fora que ve aquí... És veritat que a Catalunya hi ha l'ICREA (Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats), que ofereix contractes laborals, que és una línia diferent de la més funcional i no exigeix tants tràmits burocràtics. L'ICREA té ara mateix unes 280 places, un 50% de les quals són per a estrangers, però en conjunt és un flux baix i són gent ja gran. En canvi dels joves d'aquí de què estem parlant molts fa sis o set anys que són fora i no tenen una via per tornar. El balanç és negatiu». Obradors remarca que n'hi ha més que marxen que no pas que venen. «I n'hi ha que venen temporalment. Al nostre institut hi ha un 10% d'estrangers permanents i un 50% de no permanents. No som els pitjors –hi ha hagut èpoques catastròfiques–, a Itàlia encara estan més malament. Són països on no es prioritza la recerca. A la resta d'Europa aprecien molt els investigadors d'aquí».

A les universitats s'han passat uns anys molt durs, sobretot en l'època Rajoy: «Han patit molt, hi ha hagut una davallada que encara no s'ha recuperat. Hi ha un professorat envellit, hi ha molts

Xavier Obradors és director de l'Institut de Ciència de Materials de Barcelona (ICMAB-CSIC)

professors que no tenen temps de fer recerca... A Catalunya hi ha uns 26.000 investigadors i una part molt important estan en l'àmbit universitari. Un altre àmbit important és l'hospitalari. Cal tenir en compte també l'àmbit de la medicina. Falta renovació a les universitats, hi ha hagut una davallada en la captació de nous professors», diu Obradors.

La nova llei catalana

El Parlament de Catalunya va aprovar el dia 15 de desembre de 2022 la nova Llei de la ciència de Catalunya. Nasca amb un ampli consens parlamentari i entre el sistema de coneixement del país, la llei vol garantir una ciència al servei de la societat que posi èmfasi en la innovació, la sostenibilitat, la cohesió social i l'equilibri territorial. Concep la recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I) com una eina per contribuir al benestar de les persones, la competitivitat de les empreses i l'eficàcia de les institucions públiques, i posa especial èmfasi en el servei a la ciutadania. La nova llei vol consolidar la posició capdavantera de la ciència catalana, enfortir el model propi del sistema d'R+D+I proveint-lo d'eines jurídiques i econòmiques, garantir una ciència al servei de la societat, dotar el sistema de coneixement d'un marc de governança propi i incorporar mesures d'estabilització de les persones al servei de la ciència, i promoure accions per fer efectiva la igualtat entre homes i dones en ciència.

Per a Xavier Obradors, però, que l'any

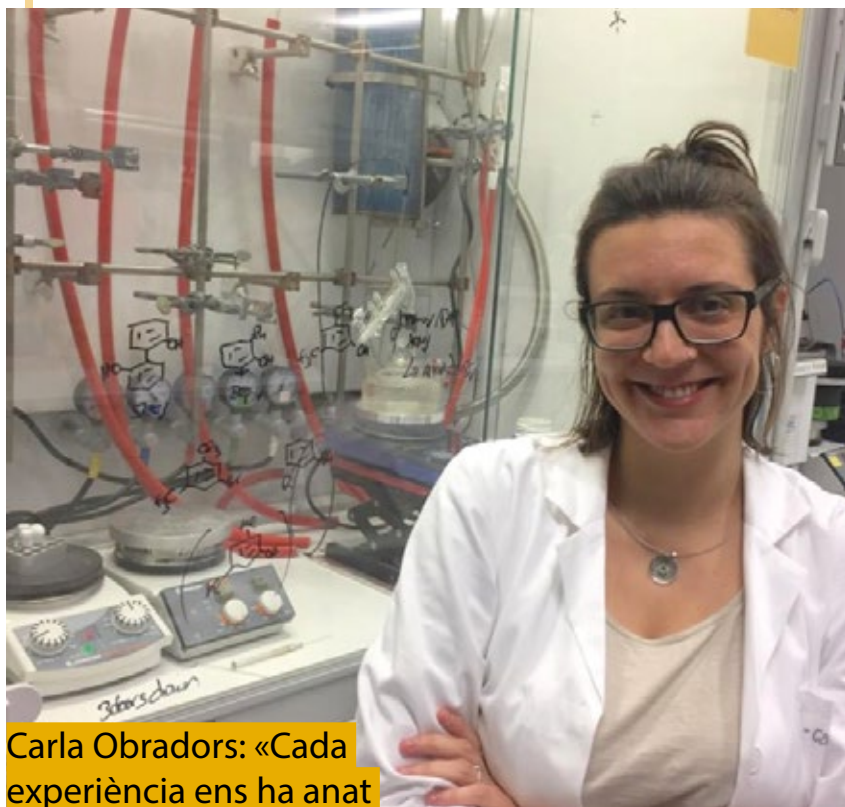
passat va rebre el premi Bages de Cultura, el més important de la nova llei és que comporta un compromís de finançament, d'estabilitat. «Les retallades han estat terribles», diu. «Regula molts aspectes de funcionament. Ara mateix hi ha una burocràcia enorme. El sistema espanyol no està preparat, t'haurien d'avaluar a posteriori. Ara et controlen la despesa feta fa cinc anys! La nova llei intenta modificar això». Obradors explica que a Espanya hi ha l'Agència Espanyola d'Investigació, que finança aproximadament el 50% dels fons dedicats a projectes de recerca de Catalunya. «La Generalitat finança centres i persones, però no pas projectes, els fons dels quals s'han de mirar d'aconseguir d'Europa en bona part. Nosaltres, per exemple, aconseguim un 40% de fons d'Europa. Un 50% venen de Madrid i un 10% de la Generalitat». Però la llei catalana només pot incidir en els fons aportats per la Generalitat, que són una petita part, i en promoure l'atracció de talent que sigui molt competitiu, que atraurà fons d'altres indrets. «Si Catalunya tingués la gestió del fons de recerca, tindria capacitat d'incidir. A Flandes, amb una població semblant a la de Catalunya, tenen el cent per cent d'autonomia financera per a la recerca. Al País Basc també tenen molta més capacitat. És una illa, poden tenir projectes propis i atreure més gent de fora. Aquí l'única solució és buscar recursos europeus per a projectes. I l'ICREA és una bona eina, però no podem decidir els projectes que es faran», remarca.

La llei de la ciència, doncs, té el problema de la capacitat financera. Una part del PIB català se'n va a fora. I el CSIC té només un 10 o 15% de recerca a Catalunya. «Catalunya necessita que es transfereixi el 100% de la recerca; ara és un entremig i no acaba de funcionar. Quan hi ha un compromís de finançament al 50% com en el cas del Síncrotró encara funciona, però passa en una minoria d'àmbits. I un sistema com el de l'ICREA a Madrid no agrada, prefereixen un sistema més funcional, com a França. La Unió Europea vol reduir el nombre de personal no permanent a les administracions públiques i s'hi està treballant, sobretot per al personal de suport», explica Obradors. El món de l'empresa també és molt important: «Un terç dels doctorands que han fet la tesi al nostre institut han acabat a empreses. Però a Alemanya és el 50%. Aquí estem bastant per sota. Si aquí fos així, ajudaria que no tothom hagués d'anar a parar al sistema públic. Els joves volen un sistema estable, saber que no et llançaran al carrer...», conclou Obradors, «i cal tenir en compte també que hi ha decisions personals, familiars, si volen tenir fills, situació de les parelles...».

D'Estats Units a Alemanya i Flandes

La Carla Obradors Llobet és manresana. Va néixer el 1987 i el seu interès per la recerca va començar bastant aviat, en gran part per la influència del seu pare, Xavier Obradors Berenguer. Va estudiar el batxillerat científic a l'institut Pius Font i Quer i allà va conèixer la seva colla d'amics amb qui encara manté el contacte. Va continuar la formació a la Universitat Autònoma de Barcelona i es va llicenciar en Química, concretament en química orgànica. La Carla pensa que «vist en perspectiva, l'educació pública de Catalunya va proveir-me d'una base molt sòlida per afrontar els reptes que tenia per davant».

El 2010 va aconseguir una *Summer-Fellowship* de l'Institut Català d'Investigació Química a Tarragona. Aquest fet marca un abans i un després en la seva vida perquè l'ICIQ és un dels millors centres d'investigació en catà-

Carla Obradors: «Cada experiència ens ha anat esculpint fins a ser d'arreu i d'enlloc»

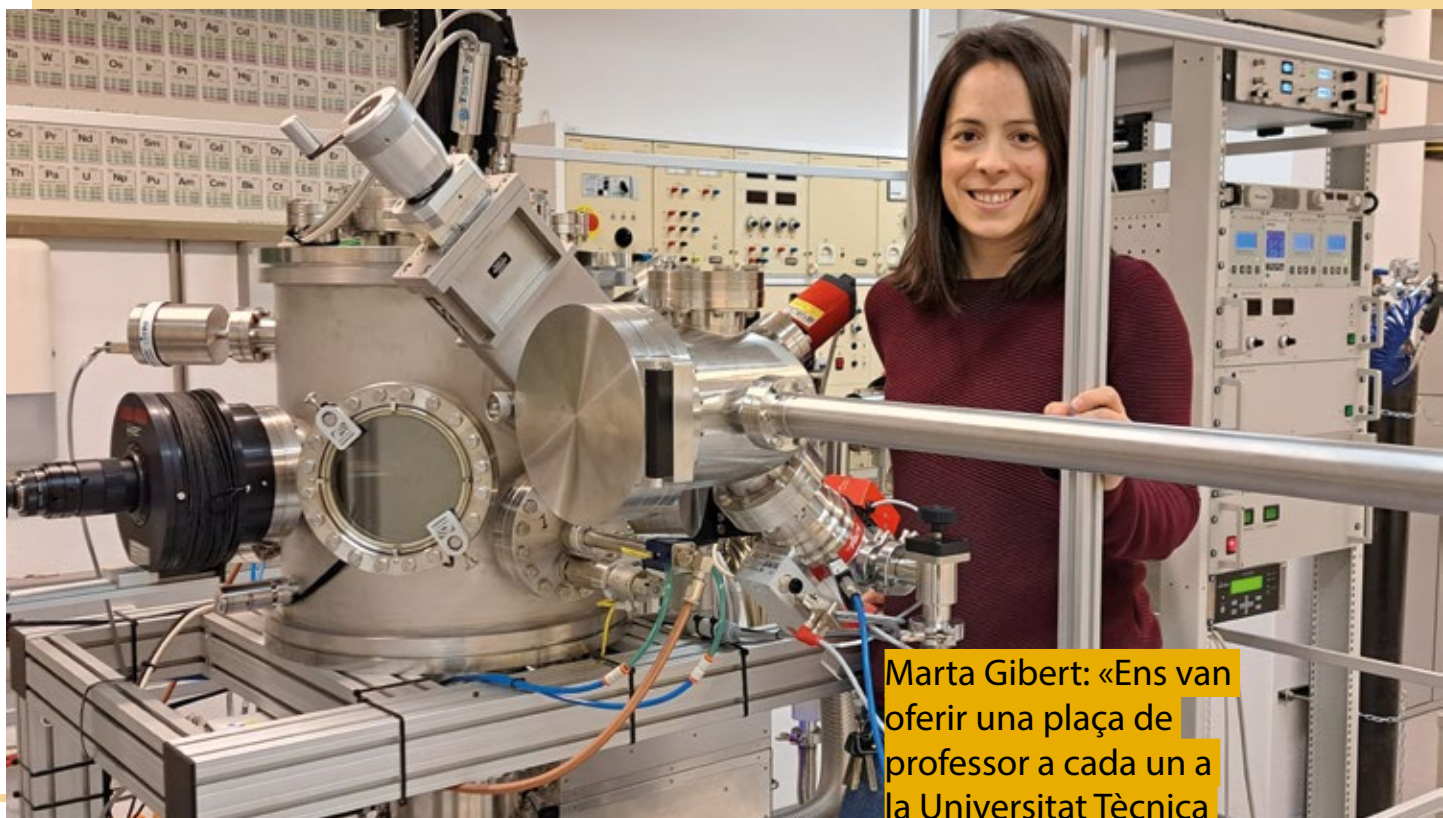
Carla Obradors al Max-Planck-Institut für Kohlenforschung, a Mülheim an der Ruhr (Alemanya)

lisis d'Europa. S'hi va quedar a fer-hi el doctorat i això va obrir-li les portes al món. Mentrestant va conèixer la seva parella, que també és químic, i després d'aquesta etapa van decidir marxar junts als Estats Units. Van treballar a Scripps-San Diego, on van adquirir «una visió molt més atrevida i trenca-dora de fer ciència». Viure a Califòrnia va ser «una experiència fantàstica en tots els sentits, però volíem tornar més a prop de casa. Per això vam mudar-nos a Alemanya i vam començar a treballar al Max Planck Institut». Aquí van aprendre una altra manera de fer ciència: gegant, persistent i calculada. «És d'admirar la maduresa que tenen tots dos països per fer inversions a llarg termini, un problema recurrent a Espanya a nivell públic i privat», diu.

En aquest punt estava molt interessada en la indústria farmacèutica, ja que la interfase amb la biologia –i l'aplicació a la vida diària de la gent li semblava molt captivador. «Vaig trobar una posició a Janssen Pharmaceutica a Anvers, dins d'un grup extremadament motivador, que s'anomena Discovery Process Rese-

arch. Som un equip que influeix en les estratègies sintètiques des que s'identifica un compost i durant tots els estudis preclínics. Hi estic molt contenta, ja que puc treballar amb molta llibertat, bons recursos, amb multitud de professionals al voltant i la possibilitat de seguir formant-me».

La Carla pensa que per primera vegada han trobat «un racó on ens quedarem una temporada més llarga: Flandes és un país treballador i desenfadat, des d'on podem visitar fàcilment la família o videotrucar durant hores a la meva mare i a la meva germana. També és un país on podem fer rutes amb bici els caps de setmana, fer la maleta i marxar de viatge o quedar-nos a Anvers i anar a sopar amb amics. Per això les oportunitats actuals a Catalunya les conec relativament poc, no les he buscades perquè al cap dels anys la melancolia es difumina. Cada experiència ens ha anat esculpint fins a ser d'arreu i d'enlloc, cosa que pot ser solitària de vegades però també extraordinària. No sé quan tornarem a casa, però, com diu el poema, no forçarem gens la travessia».

Marta Gibert és catedràtica de Física a la TU Wien (Àustria)

Fer recerca en parella a Viena

La Marta Gibert i l'Aleix Comas són parella i després d'un periple per Europa han aconseguit fer recerca tots dos a Viena. La Marta Gibert Gutiérrez té 40 anys i és catedràtica de Física a la TU Wien, a Àustria. Després de passar per l'Espurna, la Flama i el Pius, va estudiar Física a la UAB. Just en acabar, va començar el doctorat sota la supervisió del també manresà Xavier Obradors. «Van ser quatre anys i mig fantàstics, de moltes hores de laboratori però també moltes estones compartides amb amics avui escampats arreu», explica la Marta. La beca mileurista incloïa poder fer cada any una visita en un altre centre de recerca i així va estar uns quants mesos a Dresden (Alemanya), Cambrigde (GB) i Los Alamos (USA).

Durant el doctorat va estar investigant el creixement de nanoestructures d'òxids. Al 2009 va marxar com a investigadora postdoctoral cap a la Universitat de Ginebra, Suïssa, per continuar treballant amb òxids, però per estudiar les propietats emergents d'aquests materials a escala atòmica. «Quan es fa créixer una capa d'òxid sobre un altre òxid, les

propietats a la interfase –allà on els dos compostos es troben– poden ser molt diferents de les dels materials originals. Entendre-les bé a escala atòmica és necessari per poder dissenyar materials amb les funcionalitats que vulguem. A Ginebra, vaig tenir la sort treballar en un grup amb molts recursos i molt bon ambient, i de poder-m'hi estar el temps suficient per poder desenvolupar nous temes de recerca, a vegades, aconseguir poder fer créixer materials de bona qualitat ens costa més d'un any d'esforços diris!», diu. Durant el temps que va estar a Ginebra, van fer moltes hores de tren els caps de setmana (Ginebra-Ulm (7h), Ginebra-Zuric (3h), per poder veure's amb la seva parella, l'Aleix Comas.

Després de tres anys a Ginebra, va aconseguir una beca per poder tornar a Catalunya justament quan a l'Aleix li acabaven de donar una beca molt bona a l'ETH, a Zuric. Van decidir continuar allargant la recerca a l'estranger perquè gaudien de molts recursos per fer investigació. «Però no pots ser postdoc per sempre. A principi de 2018, gràcies a una beca de la fundació nacional suïssa de recerca, em vaig traslladar a

Marta Gibert: «Ens van oferir una plaça de professor a cada un a la Universitat Tècnica de Viena i era una oportunitat que no podíem deixar escapar»

la Universitat de Zuric com a professora i començar a muntar el meu grup de recerca en creixement de materials òxids i investigar-ne les seves propietats a nanoescala. De mica en mica, vam començar a omplir el laboratori de nous instruments i començar a tenir els primers resultats. Llavors l'Aleix treballava a Catalunya –i ja teníem l'Iu, que havia nascut a Ginebra– i, per tant, quan ens van oferir una plaça de professor per a cada un a la Universitat Tècnica de Viena (TU Wien) era una oportunitat que no podíem deixar escapar», explica la Marta.

Des del setembre de 2021, viuen tots quatre a Viena; ara també hi ha el Maiol, que va néixer a Zuric. El seu grup de recerca encara està repartit, mantenen activitat a Zuric, fins que acabin els estudiants de doctorat, i de mica en mica «comencem a muntar el laboratori a Viena, amb uns recursos que ara com ara a Catalunya hauria estat molt difícil d'aconseguir. No sabem si tornarem, potser algun dia».

Aleix Comas és professor de Química a la TU Wien (Àustria)

Aleix Comas: «Des de finals de 2018, per veure la Marta, l'Iu i el Maiol, anava i tornava de Barcelona a Zuric en avió cada setmana»

La parella de la Marta Gibert és l'Aleix Comas Vives, que també va néixer a Manresa l'any 1982. De petit, va passar per l'Espurna i el Puigberenguer i «ja de més ganàpia per l'Institut Pius Font i Quer», diu. Actualment, és professor de Química a la Universitat Tècnica de Viena, Àustria, país on resideix, i també investigador vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). La seva investigació es basa en comprendre millor com transformar el CO_2 amb H_2 verd per formar metanol, que es pot fer servir com a combustible o sintetitzar d'altres molècules importants. En el seu cas fa química, però sense bata ni laboratori, fent ús de simulacions amb supercomputadors.

L'Aleix es va llicenciar en Química a la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 2004. Després, hi va fer un Doctorat en Química Teòrica fins a l'any 2010 i va fer estades a Bristol (Anglaterra) i Budapest (Hongria). Tot seguit, del 2010 al 2012, va fer

una estada postdoctoral a la Universitat d'Ulm (Alemanya). Del 2014 al 2016, va fer un segon postdoctorat a Suïssa, a la prestigiosa Escola Federal Politècnica de Zuric (ETH). Encara a Zuric, del 2014 al 2018 va començar la seva carrera com a investigador independent, gracies a l'obtenció d'un projecte d'investigació amb aquesta finalitat. A Suïssa hi va viure quasi set anys. A la tardor de 2018, va tornar a Catalunya, com a investigador Ramon y Cajal, una plaça que permet establir-se de manera permanent fins al cap de cinc anys. Per motius familiars, però, va decidir tornar a fer les maletes per agafar la seva plaça actual a Viena, a principis de 2022, on viu amb la seva parella, la Marta. «Com que la Universitat Tècnica de Viena ens va oferir la possibilitat de seguir la carrera científica al mateix lloc, i en bones condicions per a tots dos, ho vam acceptar. Penseu que des de finals de 2018 fins a la pandèmia, per veure la Marta, l'Iu, i després el Maiol, anava i tornava de Barcelona a Zuric en avió

cada setmana!», explica l'Aleix.

Si trobar una plaça en investigació amb bones perspectives no és gens fàcil, trobar-ne dues a la mateixa ciutat encara és més difícil, perquè no es tracta només de recursos i condicions, també hi ha poques places i s'ha d'agafar l'oportunitat quan es dona, si és que és el cas. «Al nostre país», diu l'Aleix, «en recerca, apart de la manca estructural de recursos, hi ha poca flexibilitat per agafar personal, i tampoc no es fa la planificació adequada en aquest sentit a nivell nacional català, ni és una prioritat per a la classe política d'aquest país. En el meu cas, almenys he pogut mantenir la vinculació amb la UAB, perquè gran part del meu grup de recerca és allà. A curt termini, de moment no ens plantejem de tornar, però a mitjà o llarg termini, no ho descartem. El temps ho dirà!», conclou

Bernat de las Heras amb pacients d'ictus a Montreal (Canadà)

L'exercici físic i els ictus

Bernat de las Heras de Miguel té 30 anys i és estudiant de Doctorat a la McGill University, de Montreal, al Canadà, i graduat en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport. Després d'estar involucrat en diferents projectes de recerca en l'àrea d'alt rendiment esportiu a Catalunya, va decidir fer un gir en la seva carrera i començar a estudiar com l'exercici físic podia ser una eina efectiva en la recuperació de malalties neurològiques. Aquest interès el va fer anar a Montreal, on ja fa cinc anys que treballa amb el professor i investigador Marc Roig, fent recerca sobre quins són els efectes de l'exercici físic i els seus mecanismes biològics en la recuperació neuronal després d'un ictus, una malaltia que afecta aproximadament 13.000 persones cada any a Catalunya. Explica que actualment estan «a punt de finalitzar un dels estudis més grans que s'ha fet fins ara sobre els efectes de l'exercici en la plasticitat cerebral en persones post-ictus i esperem que els resultats puguin ajudar a poder entendre el potencial d'aquesta intervenció durant el procés de rehabilitació».

Respecte del seu futur, encara no el té del tot decidit, però el que sí que sap és que li agradaria «continuar fent recerca en l'àmbit de la salut, aprenent cada dia més sobre el fascinant i desconegut món de la neurociència per poder ajudar a trobar eines per millorar la recupera-

ció i la salut de persones amb malalties neurològiques». «Hàbits de vida com fer exercici o dormir són activitats accessibles i de cost zero que han demostrat tenir un paper essencial en la prevenció, desenvolupament i recuperació de la majoria de malalties que afecten la societat actualment. Avançar en el coneixement sobre quins són els seus efectes en el cervell ajudaria a resoldre grans preguntes sobre la prevenció i el tractament de malalties com l'ictus, el Parkinson, l'Alzheimer o la depressió, entre d'altres. Poder seguir contribuint a respondre aquestes preguntes des d'un postdoctorat seria una de les opcions que més m'interessaria actualment».

A on, però? Aquesta és la pregunta del milió. Trobar un laboratori on es faci treball punter a nivell global en aquestes àrees seria el seu objectiu principal. I si està més a prop de casa, millor. La realitat, però, és que sovint els laboratoris més potents amb les millors condicions i recursos són en altres països, i això crea un dilema que de ben segur viuen centenars d'investigadors treballant en universitats d'arreu del món. «Al mateix temps, també és cert que ser investigador a fora pot ser una experiència única i enriquidora que et dona l'oportunitat d'aprendre diferents maneres de fer recerca, de conèixer i col·laborar amb investigadors d'arreu del món, a part d'aprendre altres idiomes i

**Bernat de las Heras:
«Estem acabant un dels estudis més grans que s'han fet sobre els efectes de l'exercici en la plasticitat cerebral de persones post-ictus»**

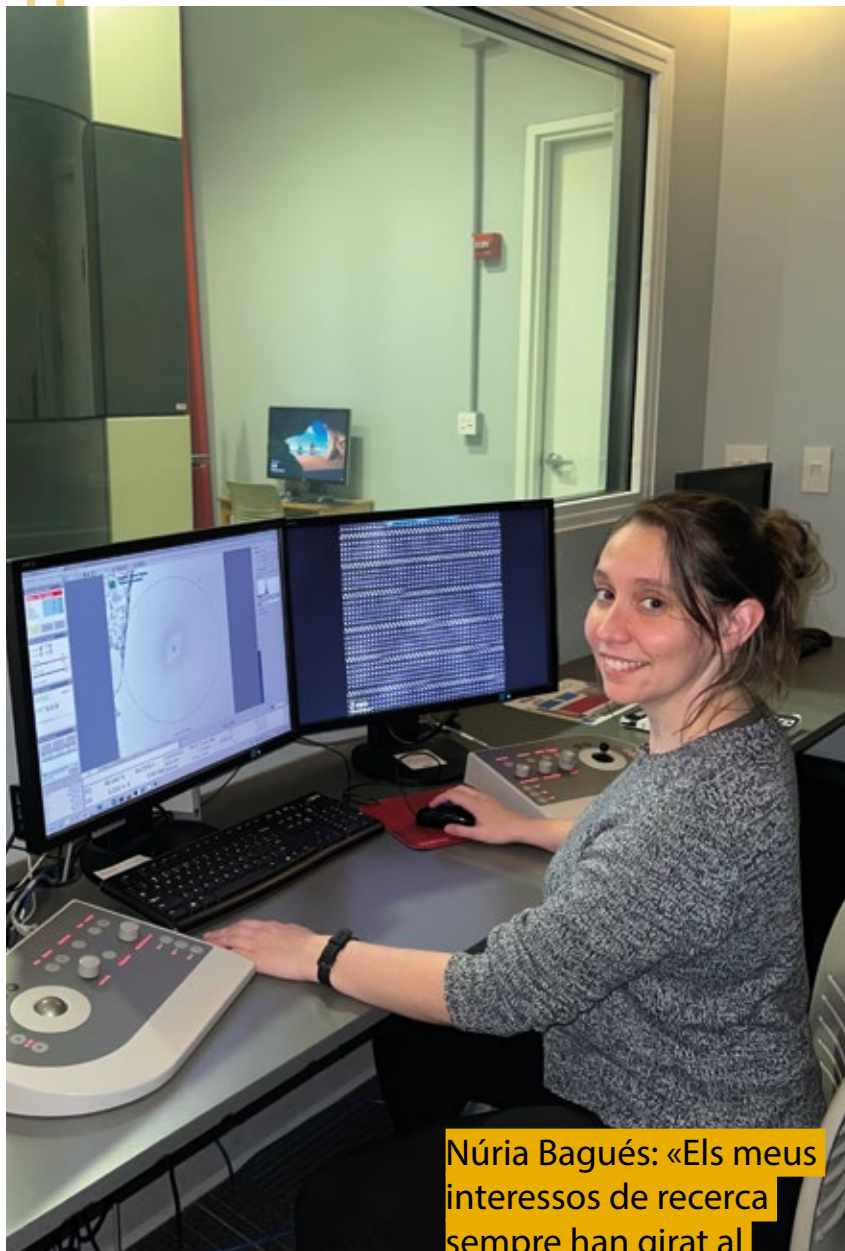
cultures. En conclusió, tot depèn de les prioritats personals, però molts cops no hi ha una decisió perfecta», diu.

Com a molts altres catalans que estan fent recerca a l'estranger, al Bernat li agradaria poder tornar a prop de casa en algun moment futur, però per això hi ha d'haver oportunitats que siguin atractives o un sistema on se'n puguin crear. «És important subratllar que, tot i els recursos limitats en comparació amb altres països, a Catalunya s'està fent recerca d'alt nivell en moltes disciplines. Per tant, per tal de donar opcions a investigadors que estiguin considerant la possibilitat de marxar o de tornar, és important fer un replantejament a fons del sistema universitari i de recerca al nostre país, dedicar-hi més recursos, i sobretot permetre que es pugui fer una carrera científica amb certa estabilitat. Crear un ecosistema de recerca que sàpiga incorporar el valor afegit que aporta l'experiència investigadora d'aquestes persones no és només clau per fer avançar la ciència i millorar la vida de milions de persones, sinó també diu molt de la societat que volem construir plegats», conclou el Bernat.

Professora a Ohio

Núria Bagués Salguero té 34 anys i és llicenciada en Geologia (2010) per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), amb un Màster Universitari en Geologia (2011) per la UAB i la Universitat de Barcelona. El 2017 va obtenir el títol de Doctora en Ciències de Materials per la UAB. Durant el període de doctorat, va fer una estada de tres mesos al Center for Electron Microscopy and Analysis (CEMAS), un centre de caracterització de materials especialitzat en microscòpia electrònica. El centre forma part de la Ohio State University (OSU), a la ciutat de Columbus, a l'estat d'Ohio dels Estats Units. Durant aquella estada, va tenir una experiència molt positiva tant professional com personal: «Em va encantar l'àmplia varietat d'instruments de microscòpia electrònica, l'experiència del personal i professorat afiliats al centre, l'intercanvi de coneixement i, sobretot, l'ambient de col·laboració del centre. Els meus interessos de recerca sempre han girat al voltant de la intersecció entre la ciència de materials i la microscòpia electrònica, sobretot en com es pot utilitzar cadascun d'aquests camps per empènyer l'altre endavant. Al CEMAS s'oferia com un espai per cultivar aquests interessos. Així que, en acabar el doctorat, una de les coses que tenia clares era que si sortia l'oportunitat volia fer-hi recerca per una temporada. I va sortir l'oportunitat».

Uns mesos després d'obtenir el doctorat, al novembre del 2017, es va incorporar com a Research Associate 2-Engineer a CEMAS (un Research Associate vindria a ser com un Post-doc). Durant els últims cinc anys, la seva recerca s'ha centrat a estudiar, caracteritzar i analitzar un ampli rang de materials magnètics amb potencial per formar part de futurs dispositius d'electrons i d'emmagatzematge d'informació (un exemple serien memòries per a ordinadors) utilitzant microscòpia electrònica. Al juliol del 2022, es va incorporar com a *Assistant Professor of Practice* al departament de Ciències de Materials i Enginyeria (MSE) de la mateixa Universitat d'Ohio. Actualment, imparteix classes dintre dels programes de grau, màster i doctorat

Núria Bagués al Center for Electron Microscopy and Analysis de la Universitat d'Ohio (EUA)

del departament.

La seva experiència és que el sistema acadèmic americà és exigent, però a la vegada flexible i ofereix més oportunitats. La diferència més gran que hi ha trobat és l'equilibri de la vida laboral i personal (*work-life balance*). «Crec que a Catalunya tenim una balança més equilibrada entre la vida laboral i personal. El sistema americà t'empeny a treballar molt i, si t'agrada la feina que fas, pot ser difícil posar-hi límits». A la Núria li agradaria tornar en algun moment en el futur. El que no té tan clar és quan i com: «La meua sensació

Núria Bagués: «Els meus interessos de recerca sempre han girat al voltant de la intersecció entre la ciència de materials i la microscòpia electrònica»

és que en els últims anys hi ha més moviment i sembla que s'estan obrint més oportunitats a Catalunya. Tot i així, per als que portem un llarg temps fora, el camí a seguir no és clar. Algunes de les beques que serveixen per tornar estan lligades a la data d'obtenció del doctorat. I si estàs massa anys fora, ja no les pots demanar. A més, de vegades és difícil estar al cas de les oportunitats i mantenir-te al dia del que passa a Catalunya quan ets lluny».

Recerca aeroespacial

Antoni Virós Martín té 28 anys i va anar a acabar el doble grau en enginyeria aeroespacial i enginyeria informàtica a la Cornell University, a l'estat de Nova York, el 2017. Un cop acabat el grau es va quedar un any fent recerca «sobre aplicacions de la IA a l'enginyeria de sistemes i a constel·lacions de satèl·lits, fins a l'agost del 2018». En acabar aquesta estada de recerca va començar un doctorat en enginyeria aeroespacial a Texas, a la Texas A&M University, que ha acabat el juny del 2022. Durant el doctorat, va fer pràctiques a la NASA, concretament al Jet Propulsion Laboratory, a Los Angeles, Califòrnia, i també a Facebook. En acabar el doctorat va acceptar una posició d'investigador a Facebook, que ara es diu Meta, a Nova York ciutat, però desafortunadament va formar part de l'ERO massiu on van fer fora 11.300 treballadors i només hi va treballar durant dos mesos. Aquests últims mesos ha treballat d'enginyer aeroespacial en la consultoria d'intel·ligència geoespacial Royce Geo, amb seu a Virginia.

Just ara acaba d'acceptar una nova posició d'investigador, aquest cop per IBM Research, amb seu a Yorktown-Heights, als afores de Nova York. «En aquesta nova feina investigaré com crear el que es coneix com a models de fonament de IA; és a dir, algorismes estadístics entrenats amb moltes dades que es poden fer servir, amb moltes menys dades que models anteriors, per a moltes tasques diferents. Un dels més famosos últimament és GPT-3, a partir del qual es poden crear productes com ChatGPT, que s'ha fet viral fa poc. La meua feina consistirà a investigar la viabilitat d'aquest tipus d'algorismes per a aplicacions que no siguin textuais, com imatges, vídeos, àudio, o telemetria. Si tot va bé a la nova feina, la idea és fer carrera aquí. Sempre he sabut que la recerca aeroespacial puntera és a Estats Units». Pel que fa a la IA hi ha altres llocs com el Regne Unit o Xina amb programes molt potents, «però si vull combinar les dues, el millor lloc és on soc ara mateix. A més, la meua parella és americana i treballa en el sector, així que és fàcil combinar les vides i carreres aquí».

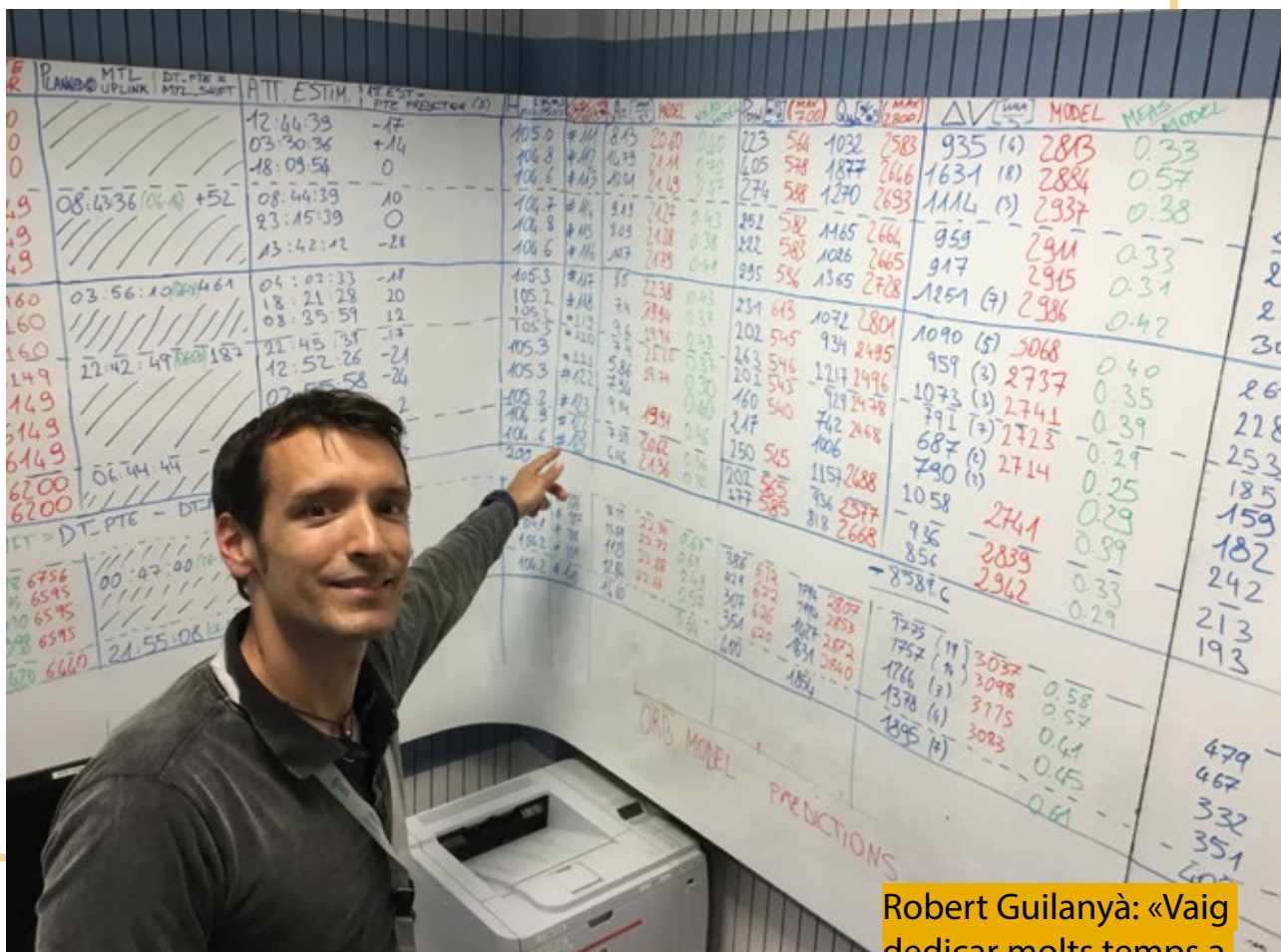

Antoni Virós en una visita al Johnson Space Center de la NASA

L'Antoni pensa que si mai torna serà «quan a Catalunya es posin les piles amb el sector aeroespacial. Ara mateix hi ha molt poca indústria, i per créixer necessita un nivell d'inversió institucional que ni hi és ni se l'espera, ja que posar objectes en òrbita, tot i que s'hagi reduït molt de preu en els últims anys, segueix sent molt car. Com ja he comentat, fer recerca a Catalunya en camps amb grans necessitats d'inversió, com per exemple l'espai i la IA, és molt complicat, ja que els diners que es

Antoni Virós: «Sempre he sabut que la recerca aeroespacial puntera és als Estats Units»

dediquen a recerca no són suficients, i a més els investigadors es veuen obligats a gestionar una quantitat de burocràcia que impedeix fer recerca de qualitat. Per tant, no em veig tornant aquí a fer recerca».

Robert Guilanyà a la sala d'operacions de dinàmica de vol a l'ESOC de Darmstadt (Alemanya)

Operar amb satèl·lits

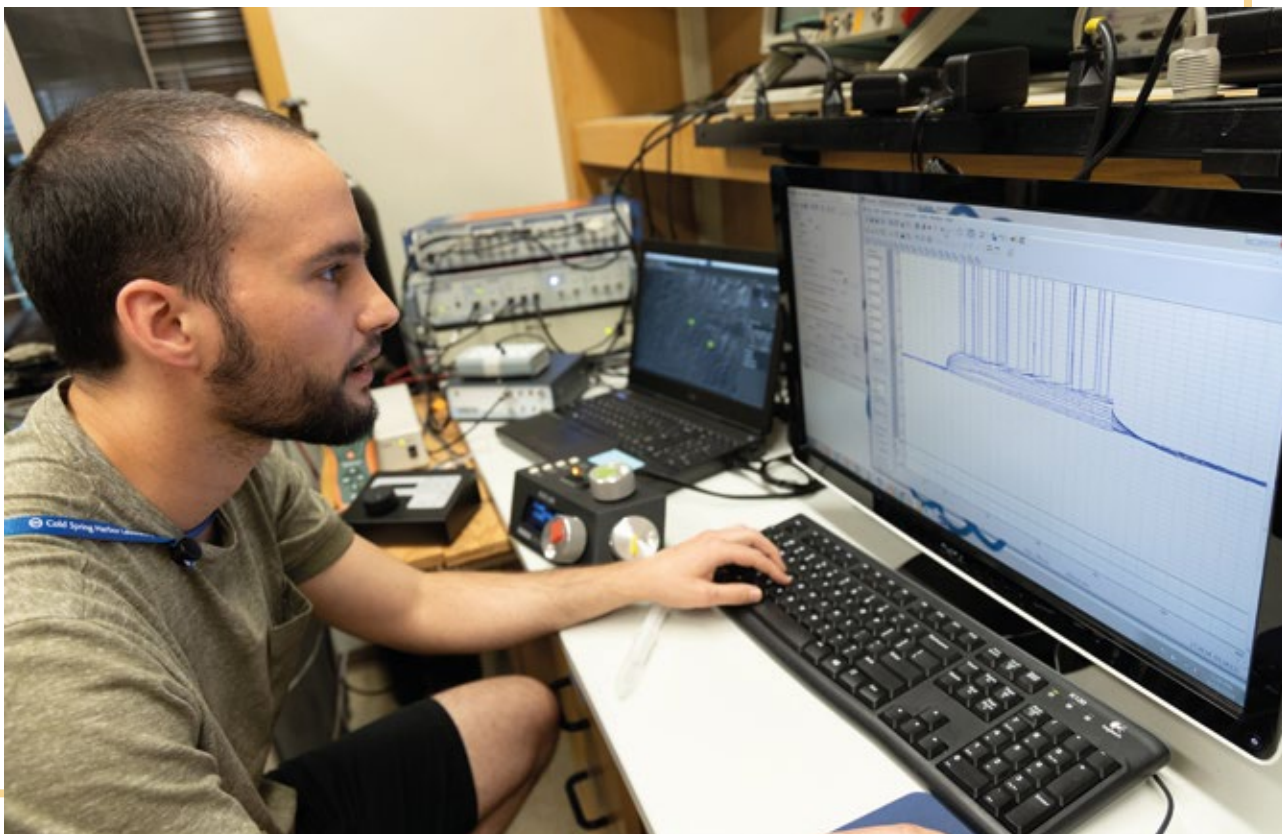
Robert Guilanyà forma part de la generació dels vuitanta, concretament de l'any 1985 i actualment treballa a la ciutat alemanya de Darmstadt, a pocs quilòmetres de Frankfurt, al Centre Europeu d'Operacions Espacials (ESOC) de l'agència Espacial Europea (ESA). Com a membre de l'equip d'operacions de les missions interplanetàries de l'ESA, té les responsabilitat d'operar aquells satèl·lits que estan en òrbites diferents de la terrestre. El Robert va estudiar enginyeria aeronàutica a la Politècnica de Catalunya i quan va acabar, sabent que el sector espacial era reduït a Catalunya, va decidir anar a estudiar un màster d'enginyeria de Sistemes Espacials a Tolosa, a la universitat de Supaero (Institut Supérieur de l'Aéronautique et de l'Espace). En acabar el màster, va fer quatre mesos de pràctiques a l'agència espacial francesa (CNES), per després finalment entrar com a membre de l'equip de dinàmica de vol de l'ESA.

Ara ja fa més de dotze anys que està a l'ESOC i durant tot aquest temps ha tingut l'oportunitat d'operar uns quants satèl·lits: des de telescopis espacials com el Herschel, Planck i Gaia, a satèl·lits que orbiten Mart i Venus i d'altres que es dirigeixen a Mercuri. També va dedicar molts de temps a participar en les operacions de Rosetta i Philae, la primera missió de la història a orbitar un cometa i aterrar-hi. D'altra banda, també té la tasca de gestionar l'equip de dinàmica de vol de la missió Trace Gas Orbiter, un orbitador que intenta descobrir evidències d'activitat biològica a Mart. «A part d'operar els satèl·lits que actualment tenim volant, també tinc la tasca de preparar les operacions de les futures missions, com ara les del Euclid, un telescopi espacial que té com a objectiu entendre millor la matèria i l'energia fosca de l'univers», explica.

Des del punt de vista laboral, el Robert considera la seva feina ben interessant:

Robert Guilanyà: «Vaig dedicar molts temps a participar en la primera missió de la història per orbitar un cometa i aterrar-hi»

«Tenim fases amb una càrrega de treball alta, sobretot, quan estem preparant un llançament o durant operacions crítiques. Per exemple, durant l'aterratge al cometa del mòdul Philae treballàvem fins a dotze hores diàries». Però, tret d'aquets pics de treball, la meua feina permet compaginar bastant bé la vida laboral i familiar. Així que de moment, la meua intenció es seguir treballant dins de l'equip de dinàmica de vol i preparar les operacions de les noves missions que venen». L'opció de tornar a casa la veu complicada. «Malaauradament, el sector espacial a Catalunya és molt reduït, així que es fa molt difícil trobar alguna oportunitat per poder tornar. És una llàstima, perquè hi ha potencial, tenim gent molt preparada, però falta un sector industrial en el camp espacial competitiu».

Oriol Pavón en un curs sobre Canals Iònics en Fisiologia de Circuits Neuronaux i Sinàptics a prop de Nova York (EUA)

Bioinformàtica i intel·ligència artificial

Oriol Pavón Arocas té 31 anys i actualment treballa com a bioinformàtic a BenevolentAI, una empresa amb oficines a Londres i Nova York, que combina la intel·ligència artificial amb la perícia de científics de diverses disciplines per accelerar la identificació i validació de nous tractaments per a malalties complexes i multifactorials. El seu dia a dia consisteix a identificar, processar, i analitzar dades que ajudin a desenvolupar models per entendre millor la malaltia i prioritzar el tractament amb més potencial. «Ara bé, si m'haguéssiu preguntat on seria i de què treballaria fa cinc o deu anys, probablement no hauria respost ni a Londres ni de bioinformàtic. I dubto molt que ni tan sols m'haguessin passat pel cap com a opcions viables», explica l'Oriol.

La seva trajectòria científica va començar amb la carrera de Ciències Biomèdiques a la Universitat Autònoma de Barcelona. A principis de l'últim any, tenia clar que el que més li interessava era el funcionament del cervell. Però

també començava a entreveure que els recursos i possibilitats de fer recerca en el camp de la neurociència eren molt superiors en països com Alemanya, Holanda, o el Regne Unit. Aquesta sospita va quedar corroborada durant els dos anys que va durar el màster en Neurociències a la Graduate School of Systemic Neurosciences, part de la Ludwig-Maximilians-Universität de Múnic. La flexibilitat i el suport econòmic del programa li van permetre explorar una gran varietat de temes, tant a nivell pràctic com teòric, i també completar dos projectes de recerca a l'estranger, un a Amsterdam i l'altre a Oxford: «Aquestes experiències em van obrir les portes a venir a fer el doctorat a la University College London, on vaig passar sis anys estudiant els circuits neuronals que permeten detectar l'atac imminent d'un depredador i fugir si i estalvi al refugi més proper».

«Malaauradament, aquests últims anys també m'han fet posar a la balança els aspectes més desagradats del món acadèmic: la competitivitat, la pressió per publicar, la magra seguretat laboral a llarg

Oriol Pavón: «Vaig passar sis anys estudiant els circuits neuronals que permeten detectar l'atac d'un depredador i fugir al refugi més proper»

termini, la gairebé obligatorietat de seguir emigrant perseguint oportunitats... I en cas de tornar, el purgatori burocràtic necessari per poder optar a qualsevol plaça, la constant lluita per obtenir recursos, la saturació de responsabilitats docents que ofeguen la creativitat necessària per fer recerca d'alt nivell...», diu. En el seu cas, ha decidit que ara mateix no li compensava seguir per aquest camí. Però la vida dona moltes voltes i en cinc anys pot canviar tot. «Quan vaig començar la carrera, no sabia res de programació ni de neurociència. Quan vaig començar el doctorat, no em podia imaginar que acabaria treballant en la intersecció entre la bioinformàtica i la intel·ligència artificial. Qui sap, amb una mica de sort l'etapa següent serà més a prop de casa. Les ganes de tornar hi són, només falta trobar l'oportunitat adequada», conclou.

Olatz Mompeó a l'oficina de la *startup*, a la City de Londres

Entre Londres i Oxford

Olatz Mompeo-Masachs té 31 anys. Després d'acabar el doctorat a Londres va estar a Cambridge, on treballava de científica en una empresa on estudiaven dades reals. «Són dades que s'han obtingut fora dels estudis establerts, on l'objectiu és obtenir dades. Per exemple, treballàvem amb dades obtingudes en hospitals, centres de salut i farmàcies. És important fer aquest tipus de recerca perquè al capdavant, si

et trobes malament, el que no faràs és anar a l'últim paper de *Nature*, que et costa tres esmorzars si estàs de sort, i mirar què diuen els científics sobre el teu problema. El que faràs és anar al metge o a l'hospital, ja que són els que tracten pacients», explica.

Actualment està treballant en una *startup* de nutrició, esport i *wellbeing* personalitzat a Londres i Oxford. La filosofia que segueix està basada en

Olatz Mompeó-Masachs:
«Com que no podem canviar la nostra genètica, és important fer esforços per fer-la jugar a favor nostre»

la premissa que com més sabem de la nostra genètica, més poder d'execució tenim sobre canviar el nostre ambient per tal de beneficiar-nos. «Com que no podem canviar la nostra genètica, és important de fer esforços per tal que no ens limiti i fer-la jugar a favor nostre. De moment estic molt contenta, ja que crec que he trobat el tipus de ambient de treball que m'estimula i em fa sentir bé. Soc una persona molt sensible i una *esponja*. Així que per a mi l'ambient en el qual estic es molt important. L'ambient acadèmic on vaig fer recerca va ser malauradament molt individualista i tòxic, així que no ho vaig gaudir com m'hauria agradat. Treballar en una *startup* és molt horitzontal, amb moltes opcions de tenir impacte i diversificar les teves aptituds. A més, com que no hi ha 'un camí a seguir' és bo per a aquelles persones que senten que potser no acaben d'encaixar en els llocs i tipus de feines tradicionals que ens han mostrat quan creixíem».

El retorn el veu possible, però poc probable. «Possible sí, probable no tant. El problema principal penso que és el nepotisme i la manca de diners. Primerament, el nepotisme fa que les persones que estan a dalt no siguin les més aptes, i això es veurà reflectit en la *performance* de l'empresa. Segonament, com que aquell individu està allà perquè algú altre l'hi ha posat, no farà els canvis necessaris per a l'empresa, ja que no s'haurà guanyat el reconeixement per tal de fer-ho. Els diners malauradament són la moneda de canvi. No estic d'acord en el salari ni en les condicions laborals dels científics amb beques espanyoles, ja que no se'ls valora, i no crec que ningú hagi d'estar enlloc on no se senti apreciat pel seu temps. Si l'Estat no hi posa diners, no s'anirà enlloc», conclou l'Olatz.

Retorn a casa com a professor

Josep Puigmartí-Luis té 43 anys i és d'Artés. Va estudiar la llicenciatura de Química a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), on va acabar després de fer un Erasmus a la Universitat de Bergen (Noruega). Just després de fer la llicenciatura va fer un màster en química i enginyeria alimentària a l'Institut Químic de Sarrià (IQS) i un cop acabat el màster va fer el doctorat en Ciències dels Materials a ICMAB. Durant el període de la seva tesi va rebre una de les primeres beques de doctorat del Institut Català de Nanotecnologia, i va ser guardonat amb el Premi Sant Jordi, concedit per la Societat Catalana de Química, i amb el Premi Antoni de Martí i Franquès, que atorga l'Institut d'Estudis Catalans.

Josep Puigmartí és professor d'investigació ICREA a la Universitat de Barcelona

Va començar la seva etapa com a investigador postdoctoral a Bèlgica, després es va moure a Alemanya i finalment va anar a Suïssa, on va estar gairebé quatre anys a l'Escola Politècnica de Zuric (ETH Zuric). A l'ETH va rebre una de les primeres beques que es van fer per a investigadors postdoctorals, el programa ETH Fellow. «Aquestes beques són molt competitives, ja que et permeten poder tenir la teva pròpia recerca independent del grup on t'has incorporat», explica el Josep. Després d'aquestes tres posicions com a investigador postdoctoral, va retornar a Catalunya amb un contracte Ramon y Cajal, a l'ICMAB, on després de dos anys i a causa de les retallades que es van fer amb l'entrada del nou govern Rajoy (gener del 2012), va decidir retornar a Suïssa com a cap d'un grup d'investigació. Va estar inicialment al

centre nacional d'investigació de materials (EMPA) i al cap d'un any va tornar a l'ETH Zuric.

Va retornar a Catalunya com a professor d'investigació ICREA a la Universitat de Barcelona (UB), l'agost del 2020. La tornada va ser força complicada, ja que va ser just enmig de la pandèmia i es movia amb tot el laboratori que tenia a l'ETH; és a dir, amb tot l'equipament que feien servir per fer la nostra recerca. «Vaig rebre molt ajut per part de la UB per poder-me instal·lar a Barcelona, perquè trobo que aquí, a diferència d'altres països en què he estat, hi ha molta burocràcia i hem de dedicar molt temps a fer coses que no ens permeten fer la nostra feina, investigar de forma eficient, eficaç i potenciant al màxim

Josep Puigmartí: «Hem d'estar contents de la recerca que es fa al nostre país si comparem les condicions que tenim respecte d'altres col·legues a Europa»

la creativitat. L'ajut econòmic que reben els grups de recerca a d'altres països d'Europa, incloent-hi els ajuts de la pròpia universitat, no es poden comparar amb el que rebem aquí. Realment, hem d'estar molt contents de la recerca que es fa al nostre país quan comparem les condicions tant diferents que tenim respecte d'altres col·legues a Europa», conclou.

**Un restaurant de cine
al centre de Manresa!**

@MiamiGastrobar

Troba més informació al nostre Instagram.

Muralla de Sant
Domènec, 1-3, Manresa

938 76 92 16

Menjar ——— *Beure*
Riure!

**OBERT Els 7 dies
de la setmana**

Tornar dels antípodes

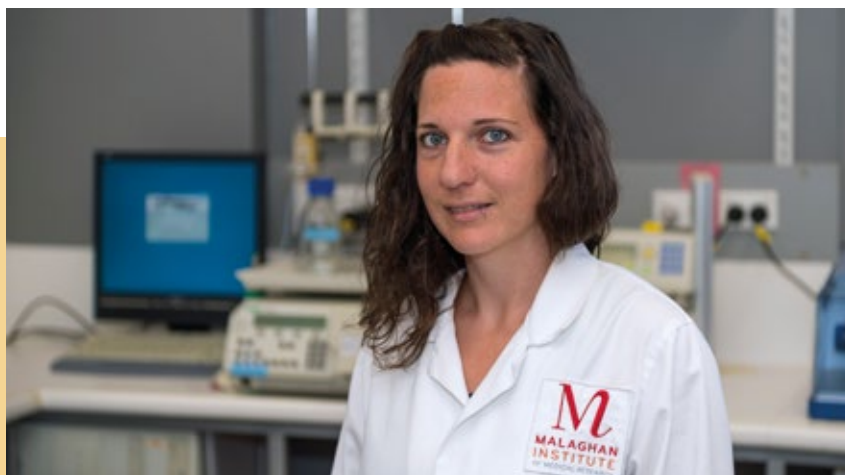
Laura Ferrer Font

«Sembla mentida que després d'una pandèmia on ens hem hagut de refiar de sanitaris i investigadors, en aquest país encara no se'ns valori»

Després de cinc anys i mig treballant i vivint a Wellington, la capital de Nova Zelanda, ens decidim a tornar a Catalunya. La decisió de tornar la prenem perquè ens hem sentit molt aïllats a causa de la pandèmia mundial i volem tornar a tenir a prop la nostra família, ja que el suport familiar, quan tens dos infants per sota dels dos anys, és d'agrair.

Vam marxar el 2017 i, després de poc més de mig any, ja ens sentíem adaptats. En l'àmbit laboral, jo era la subdirectora de la unitat de citometria al Malaghan Institute of Medical Research, un centre de recerca biomèdica dedicat al desenvolupament d'immunoteràpies per a càncer i al·lèrgies. Em sentia molt valorada professionalment i l'equilibri entre feina i vida personal era òptim.

Tot i que l'anada va comportar aprendre a volar, adaptar-se a allò desconegut i afrontar les pors, també vam sentir una enorme sensació de llibertat i de plena felicitat per estar fent realitat els nostres somnis. La tornada, però, com diuen els Amics de les Arts, pot ser la millor part de l'aventura, ja que pot comportar un llarg camí d'aprenentatges, d'il·lusions i de frustracions. Semblava que havent superat l'anada a Nova Zelanda, on vam començar des de zero molt lluny de casa, amb idioma i cultura diferents, el retorn hauria de ser fàcil, o, almenys, això ens pensàvem. Però, si el fet de traslladar-ho tot a l'altra punta de món –literal– ja és dur, sobretot per tota la logística que comporta, el que encara ho és més és gestionar la part emocional.

Laura Ferrer al Malaghan Institute of Medical Research, a Nova Zelanda

Laura Ferrer amb l'equip del Malaghan Institute of Medical Research

Hi deixes totes les persones i vivències importants dels últims cinc anys. Per si encara no fos prou, un cop arribats aquí, a casa, ens va envair una sensació de desconexió i dubtes. Et preguntes: encaixarem de nou, aquí?

Alguns autors han parlat de la síndrome de l'emigrant retornat, que es caracteritza per les dificultats psicològiques i emocionals que acompanyen els emigrants que decideixen retornar a la seva terra d'origen. Això va lligat a un dol, al dol de les coses que es deixen al país d'acollida, com la plena llibertat, el reconeixement professional, el poder adquisitiu, les noves amistats i els nous valors del país, que has integrat com a propis. Aquí s'hi pot sumar la càrrega d'haver pres la decisió de tornar i, amb això, les pors que comporta canviar d'etapa. És important recordar que potser ja no és possible retornar i continuar la vida i les relacions que havies deixat en el moment que vas marxar, ja que, segurament, ni tu mateixa, ni els familiars, ni els amics que vas deixar són els mateixos. Igual que tu, han evolucionat per les

diferents vivències que han viscut.

En el procés de readaptació al país d'origen, hi ha una pregunta clau: serà el nostre país capaç de valorar-nos professionalment? Ja fa sis mesos que vam arribar, tot i que jo he seguit treballant fins a finals d'any per a Nova Zelanda. A nivell de recerca, m'he adonat que un bon currículum venint de l'estranger és atractiu i no et falten ofertes de feina. Ara bé, a quin preu? Els salaris en el món de la recerca pública són extremadament baixos. Sembla mentida que després d'una pandèmia on ens hem hagut de refiar de sanitaris i investigadors, en aquest país encara no se'ns valori. Si alguna cosa hem après de Nova Zelanda, el nostre país d'acollida, és que no per tenir més títols ets millor treballador. També, que si a la feina et valoren i t'ofereixen un bon sou, treballes més de gust. I sobretot, que és possible un equilibri entre la feina i la vida personal. Ens hem donat un any per adaptar-nos de nou a la nostra terra. Veurem com acaba l'aventura de la tornada.

Teresa Solé

La vida que comença

La Teresa ens rep en una sala d'estar de la residència Montblanc. L'estança és àmplia i silenciosa, amb un gran finestral per on es filtra la claror. Després d'avançar pas a pas amb el caminador, ens convida a seure entorn d'una taula vestida amb un gerro de flors. Quan va entrar a viure a la llar d'avis en tenia vuitanta i ara ja ha bufat cent tres espelmes. Durant aquest temps, ha fet grans amistats a la residència, però també ha après a acomiadar-se moltes vegades, com del seu amic Àngel Millán, prolífic pintor i autor del mural de l'església de Santa Maria de Rocafort, de qui conserva diferents quadres a la seva habitació. «Quan vius tants anys, tens la sort de conèixer moltes persones, però la desgràcia d'haver de dir adeu moltes vegades», diu sospirant.

El temps és un regal fugaç, per això gaudeix recordant les anècdotes de tota una vida. Els seus cabells ara són d'un blanc perla, però amb la mirada encara desprèn una tendresa infantil quan parla del poble on va créixer, Tarroja de Segarra. En aquest petit nucli, rodejat de camps de cereals, vivia en una casa de pagès amb la família, que es dedicava a la terra. Ben aviat, el germà es va haver de fer càrrec de la vinya i les oliveres amb la mort prematura del pare. «Tots ens vam haver d'arremangar per tirar endavant», explica la centenària, que també ajudava amb les feines del camp i tenia cura de les gallines, els conills i la mula que tenien per llaurar la terra. Viure a pagès els va salvar de no passar gana durant la guerra, però la por es va escampar per tots els racons. «La pau es trencava cada vegada que els avions sobrevolaven el poble i tothom es tancava dins de casa», explica.

L'alegria va retornar anys després, quan va decidir casar-se amb el manresà Sebastià Roca, a qui havia conegut durant la guerra, i van començar una vida junts a la capital bagenca. De seguida es va acostumar al dia a dia d'una ciutat amb un ambient cultural que distava de la vida pacífica i solitària de pagès. «Moltes tardes anàvem a prendre cafè a la Gàbia o a veure pel·lícules al cinema Goya», recorda. En aquell temps, vivien a prop del centre, al carrer Circumval·lació, on el marit tenia un taller de construcció de maquinària tèxtil, que més tard es va situar al barri de Poble Nou. «Teníem uns telers preciosos, que feien tovalloles, peces de vellut, llençols de diferents colors...», relata. Per la seva feina, el Sebastià viatjava sovint i a la Teresa sempre li agradava acompanyar-lo per escampar la boira i veure món, ja que la major part del temps el dedicava a ocupar-se de la casa i a la seva afició al ganxet i a la costura.

D'ençà d'aleshores, la vida ha donat molts voltes i ara ja fa molts anys que viu a la residència que s'ha convertit en la seva llar, i on ha teixit vincles amistosos amb qui compartir els records de tot un segle. Des d'aquesta sala lluminosa on la conversa flueix de manera distesa, mira per la finestra pensant en com el temps ho transforma tot. Per exemple, l'estimat poble de Tarroja, on ara els camps que cultivaven resten abandonats, o l'espai on el Sebastià fabricava telers, que ara s'ha convertit en un taller de reparació de cotxes. La seva realitat ha anat variant i adquirint colors diferents al llarg de més de cent anys d'històries, però sempre queda alguna cosa per sorprendre's i admirar al final del camí recorregut. Com aquest pom de flors que brilla sota el sol del matí com si la bellesa es resistís a desaparèixer del tot mentre la vida continua.

Walters Bawe

Camerun

«Comparteixo els ideals dels catalans perquè és la mateixa lluita que tenim al Camerun i m'hi sento identificat»

El meu nom és Walters Bawe i vaig néixer el juliol de 1976 al Camerun, un país de l'Àfrica Central, on vaig estudiar Traducció i Interpretació. A Camerun es parla el francès i l'anglès, tot i que l'idioma majoritari és el francès i per a un jove de parla

anglesa com jo era difícil trobar una feina per la constant discriminació. Per aquest motiu vaig decidir marxar, per buscar un millor futur professional i unes condicions de vida més dignes. Quan vaig arribar a Catalunya no tenia planejat venir a Manresa, però a Barcelona vaig conèixer un noi de Nigèria que em va parlar d'una concentració de gent procedent de Camerun que es feia a la capital del Bages. En aquell moment vaig decidir venir per trobar-me persones del mateix país d'origen que jo i quan vaig arribar vaig emportar-me una bona sorpresa perquè coneixia el pare del president de l'associació que ho organitzava. Als cinc dies d'estar a Manresa vaig coincidir amb un noi que també coneixia del Camerun i que va ser qui em va ajudar a començar integrar-me a la ciutat i em va portar a viure a casa seva. Això va ser el juny del 2008, una època difícil perquè es vivia una crisi econòmica i, com que havia de seguir endavant i trobar una feina, vaig fer alguns cursos i tallers de cuina a Càritas. Quatre anys després, al 2012, vaig aconseguir els papers per viure legalment a Espanya.

Tinc el nivell B2 de català. El vaig aprendre perquè vaig fer de voluntari a les Germanetes dels Pobres durant tres anys i als cursos del Centre de Normalització Lingüística Montserrat. No tinc pensat tornar al meu país perquè vaig tenir una integració molt ràpida a la ciutat i no he patit problemes de racisme. Per la meua feina tinc contacte amb moltes persones perquè fa gairebé nou anys que treballa com a professor d'anglès a l'acadèmia Kids&Us i també faig classes particulars de tots els nivells. Les que tenen més demanda són les de preparació pel First Certificate, l'Advance o el Proficiency. Dels costums i tradicions catalanes em va sorprendre positivament els geganters i els castellers perquè no els havia vist

mai. Dins de l'àmbit local, m'agrada molt la Festa de la Llum i la bona situació geogràfica que té la ciutat perquè en una hora pots anar tant a la platja com a la muntanya. I el que no m'agrada tant és el temps perquè a l'hivern fa molt fred i a l'estiu molta calor. Pel que fa al menjar m'encanta la crema, els torrons i la paella.

Del meu país trobo a faltar la família i els amics, tot i que actualment estic fent els tràmits perquè la meua dona pugui venir a viure a Manresa. Pel que fa al menjar no tinc cap problema perquè a Barcelona hi ha botigues que venen aliments del Camerun, on un dels plats típics és el *ndole*, basat en verdures, plàtans fregits i gambes. Des d'aquí vull fer un agraïment a la família que em va acollir, perquè fa deu anys que els conec i hem mantingut sempre el contacte i hem fet moltes activitats junts; com per exemple, anar a les manifestacions de la Diada per aconseguir la independència de Catalunya. Comparteixo aquests ideals perquè és la mateixa lluita que tenim al Camerun i m'hi sento identificat.

Una hipèrbola de revolució a Manresa!

Josep M. Macià Roldan, gerent i secretari tècnic del Col·legi d'Enginyers Graduats i Enginyers Tècnics Industrials a la Catalunya Central

El 20 de febrer de l'any 1978 la nostra Demarcació de Manresa del Col·legi de Perits i Enginyers Tècnics Industrials de Catalunya va fer donació a la ciutat d'un primer monument dedicat al Bages, que va presidir la plaça Bages fins al desembre del 2005. En aquesta data la plaça es va urbanitzar i la il·leta on s'erigia l'escultura requeria ser desplaçada i per tant calia desmantellar tot el monument, que lluitava alt i esvelt imitant una hipèrbola de revolució.

El nostre col·legi professional no va dubtar a oferir-se de nou per reconstruir el monument i adaptar-lo als nous temps. Per això es va signar un acord amb l'Ajuntament de Manresa, representat pel batlle Jordi Valls, i es va encarregar el disseny a l'artista manresà Jaume Soldevila. Les antigues barres d'acer inoxidable van ser recuperades en una nova hipèrbola més oberta i més moderna. De la base de la hipèrbola neix l'aigua, que és i ha estat font d'energia, progrés i riquesa per la nostra comarca. L'aigua es conduïda per un canal que recorda la nostra Séquia i que travessa un espai verd i boscós que representa el Pla de Bages i finalment cau en un estany que simbolitza la reserva de la nostra riquesa hidràulica. Fixeu-vos-hi!

Un bloc de pedra de Montserrat simbolitza la nostra muntanya sagrada, decorada per un impressionant mural metàl·lic que recull tot tipus de símbols tallats amb la més moderna tecnologia làser per empreses de casa nostra. Però tornem a la hipèrbola de revolució, que estem dins l'apartat de tecnologia de la revista. Aquesta està generada per la rotació d'una hipèrbola al voltant d'un dels seus dos eixos de simetria. Recordeu que una hipèrbola és una corba oberta de dues branques o, perquè s'entengui millor, dues corbes obertes enfrontades.

Aquest tipus d'estructura s'utilitza per exemple en torres de refrigeració per flux natural, o bé com a estructures

molt altes i molt resistents estructuralment, perquè aquesta geometria pot sostenir elevades càrregues a gran alçada del terra amb relativament poc material. També segur que heu vist alguna xemeneia d'alguna central tèrmica amb aquesta forma geomètrica. I, sigui per això o no, resulta que qui utilitza també sovint aquest tipus de superfícies és el grandíssim Antoni Gaudí. Així, podem trobar hiperboloides en algunes de les columnes a l'entrada del parc Güell i en voltes i finestrals de la Sagrada Família.

Gaudí observa que campanes i la majoria d'instruments de vent (trompetes, trombons....) acaben en forma d'hipèrbola per difondre adequadament el so, i ell utilitzarà aquestes formes perquè aleshores també pensa que difondran bé la llum. Un geni. Així doncs, expliqueu sempre que en tingueu ocasió, tot el que envolta a la nostra hipèrbola de revolució present a la plaça Bages de Manresa, i viceversa, que és el que hi ha al mig del monument de la plaça, alt com un sant Pau!

Una vida menys dolça

Marta Jorge

Les recomanacions diàries actuals de sucre de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) són molt clares i al *Saps què menges?* creiem que és important aclarir-les. Idealment, el consum de sucres lliures hauria de ser inferior al 10% de la quantitat total de calories que ingerim diàriament amb els aliments. I què vol dir això de *sucres lliures*? Segons l'OMS, són tant els sucres que el fabricant, el cuiner o les persones afegim als aliments com els sucres que trobem presents de forma natural a la mel, xarops i suc o purés de fruites. Com que la recomanació és no superar el 10% del total de calories en sucres lliures, en una dieta fictícia d'un adult de 2.000 calories diàries no hauríem de superar els 25 g al dia de sucres lliures. Cal aclarir que, tot i que és cert que els trobem naturalment presents, els sucres lliures dels suc o purés de fruites es comporten com a sucres afegits perquè, un cop hem processat la fruita per fer el puré o per extreure'n el suc, l'impacte al nostre metabolisme equival al dels sucres que l'OMS considera afegits. Aquesta és la raó per la qual hem sentit a dir algun cop que és millor menjar una taronja sencera que no pas beure'n el suc. És així. Però, el problema

principal pel qual superem aquest 10% que l'OMS aconsella no excedir acostuma a estar en els sucres que afegim als aliments: al cafè, amb el iogurt natural o amb tants altres aliments que el nostre paladar no considera prou dolços. Avui analitzem una etiqueta ben simple que, precisament, és del tot ensucrada:

INGREDIENTS	
Sucre mascavat	
INFORMACIÓ NUTRICIONAL	
(per 100ml)	
Valor energètic	1.669 kJ (393 kcal)
Greixos	0 g
Carbohidrats	98 g
dels quals sucres	98 g
Fibra alimentària	0 g
Proteïnes	0 g
Sal	0 g

Avui toca parlar de sucre mascavat, que és l'únic ingredient que tenim a l'etiqueta. El sucre blanc de tota la vida conté cristalls de sacarosa i com que és molt fàcil de manipular a les preparacions culinàries i té una elevada potència endolcidora, és molt utilitzat. Moltes persones es pregunten si el sucre mascavat –i d'altres sucres de color fosc com la panela– és diferent del sucre blanc. La realitat és que, de diferències, a banda del color n'hi ha ben poques. La composició del sucre blanc fa que estigui format en un 100% de sucres lliures i no conté ni vitamines ni fibra ni minerals ni antioxidants. Abusar-ne suposa un excés d'energia innecessària, que no aporta cap nutrient i que incrementa el risc de patir malalties com la diabetis, l'obesitat o la càries dental, entre d'altres. El sucre mascavat s'obté a partir de la canya de

RECORDA

Igual que el morè o la panela, el sucre mascavat és una varietat de sucre més que, a la pràctica, no aporta una quantitat significativa de nutrients i, per tant, només es diferencia del sucre blanc de tota la vida pel seu color marró. Si tenim en compte que acostuma a tenir un preu clarament superior, afegir sucre mascavat als aliments equival a afegir sucre blanc. De vegades, la indústria alimentària juga a despistar els consumidors, subratllant que es tracta d'un producte «no refinat» o col·locant als embolcalls dels sucres de color marró imatges suggestives de productes més ecològics o saludables. És millor no enganyar-se i reduir el consum de sucres respectant les recomanacions de l'OMS. Val la pena una vida menys dolça per mantenir-nos lluny del metge.

sucre, tot i que, a banda de la canya, el sucre blanc també es pot obtenir de la bleda-rave sucrera. El mascavat, però, no ha estat refinat i per això els cristalls de sacarosa queden envoltats de melassa, la responsable del color fosc. És cert que la melassa conté certs micronutrients i aquesta és la raó per la qual hi ha persones que creuen que el sucre mascavat és més saludable que el sucre blanc. El problema, però, és que per aconseguir els beneficis d'aquests micronutrients a la nostra salut hauríem de menjar una quantitat de la variant mascavat que a la pràctica seria una veritable bestiesa. Afortunadament, tenim moltes altres fonts de nutrients saludables.

Premiats entre
els millors formatges
del món

Més de 30 anys elaborant
formatges artesans

Som formatgers

MUNTANYOLA
SABORS QUE IL·LUSIONEN

Avant de comprar, llegiu
la etiqueta i el llibre de receptes
d'El Pou de la Gallina.

La veritat és que els formatges artesans són una delícia
perquè són una manera de produir aliments saludables, segurs
i de gust.

Un projecte social de:
AMPANS

**CENTRE DE NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA MONTSERRAT**
SLC Manresa – SCC Bages · Passeig de Pere III, 68
Tel. 93 872 17 07 · manresa@cpln.cat
www.facebook.com/SLCdeManresa

Arriba el concurs LlumCat

El Centre de Normalització Lingüística Montserrat organitza l'onzena edició del concurs LlumCat. El certamen està pensat perquè els participants treballin d'una manera lúdica la història de la Festa de la Llum de Manresa i la lectura en català, ja que, a partir dels llocs web proposats, els concursants poden obtenir la informació necessària per respondre les preguntes plantejades.

L'activitat està adreçada tant als alumnes del CNL Montserrat com a la població en general. S'hi pot concursar del 7 al 24 de febrer, en línia (<https://blogs.cpln.cat/llum->

cat/) o en la versió en paper, i s'han de respondre correctament cinc preguntes.

Enguany es podrà optar a premis variats, com ara: una visita guiada per a dues persones a la Basílica de la Seu, un val de 30 euros per comprar als establiments de l'associació Manresa+comerç, un exemplar d'*El Còmic de la Séquia*, una visita al

Celler Grau i Grau i un àpat per a dues persones al restaurant Ca l'Andorrà, un val per a un servei de fisioteràpia a la Clínica Universitària de la Fundació Universitària del Bages, una subscripció anual a la revista **El Pou de la Gallina**, una capsa amb una experiència turística per Catalunya de Fent País Cooperativa, etc. Us animem a participar-hi!

Forn d'obra de Coll de Bassa

Josep M. Mata-Perelló / Josep Girabal Guitart
(Geoparc Mundial UNESCO de la Catalunya Central)

F

ins al primer terç del segle XX tota la ceràmica de construcció es va produir de forma artesanal a les anomenades teuleries, rajoleries o forns d'obra, desaparegudes o en un estat de ruïna total. Sortosament al Geoparc en tenim una

que conserva l'aspecte que devia tenir fa més d'un segle, la teuleria de Coll de Bassa, a Sant Feliu Sasserra, que va funcionar esporàdicament fins fa pocs anys. Com totes les teuleries aquesta està construïda en un marge entre dues feixes i parcialment excavada a terra. L'edifici del forn és fet exteriorment de pedra lligada amb morter. A la part baixa hi ha les dues boques que donen accés a la fogaina, i protegint l'espai de davant hi ha un cobert adossat on s'emmagatzemava la llenya i es treballava en el manteniment del foc. La fogaina està coberta per una volta rebaixada amb gran nombre de forats ben repartits per on el foc i el fum pujaven cap a la part superior anomenada cambra de cocció o canó, actualment massissat en les seves tres quartes parts. La part alta del canó té una obertura o porta a nivell de la plaça per on es carregava i descarregava el forn, i per damunt de les parets s'alcen sis pilars que sostenen una teulada amb bigues de fusta. Aquesta coberta protegia de la pluja el contingut del forn. A nivell de la porta hi ha la plaça del forn, on els teulers anaven fent les peces d'obra i les deixaven assecar al sol. A una banda de la plaça i adossat al forn hi ha un cobert allargat i sense parets, al costat del qual s'observa la bassa on es pastava el fang, i en un extrem de la plaça hi ha una caseta molt senzilla on els rajolers podien menjar, dormir i guardar les eines.

El procés de fabricació començava al terrer, arrencant i

garbellant l'argila, que es transportava a la plaça on es pastava amb aigua. El fang obtingut s'emmotllava amb motlles adients de fusta, les peces més habituals eren els tovots, maons, rajoles, cairons i teules. L'obra crua es deixava assecar al sol i quan estava seca s'emmagatzemava al cobert. Quan es tenien prou peces crues es carregava el forn i es cobria amb altres peces posades de pla, grapats de fang o amb trossos petits de teula o maó deixant forats per assegurar el tiratge. Llavors calia encendre el forn i alimentar-lo amb feixos de pi a una temperatura d'uns 1.000 °C. La cocció durava dos o tres dies i es deixava refredar i es desenfornava. Malgrat els anys d'abandonament el forn no ha estat vandalitzat i els edificis es mantenen dempeus, però la plaça es va omplint d'herba i hi comencen a créixer pins i alzines. Els forns d'obra són construccions que fins ara no s'han valorat malgrat la importància econòmica i social que van tenir. Al forn de Coll de Bassa uns senzills treballs de neteja dignificarien aquest testimoni d'una activitat preindustrial que podria ser un valuós recurs pedagògic i de turisme cultural.

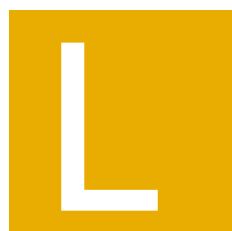
Nom del paratge: Forn d'obra de Coll de Bassa. **Situació:** Municipi de Sant Feliu Sasserra, dins la finca de Coll de Bassa. L'accés és per la pista que comença al km 60 de la carretera B-431 entre Avinyó i Sant Feliu. A menys de 300 m de la carretera la pista es bifurca, la de la dreta porta al forn. **Procedència del nom:** És el nom d'un antic mas al qual pertanyia el forn, en una collada i a la bassa per abeurar el bestiar que hi havia al costat. Era un important punt de parada del camí ramader. **Situació geològica:** Forma part de la Depressió Geològica de l'Ebre. **Importància geològica:** Al Geoparc és el forn d'obra que millor ha mantingut el seu aspecte original. **Materials geològics:** Argiles ocre-rogenques, margues i gresos, tots d'origen continental. **Edat de la formació:** Els sediments que van originar les roques d'aquest indret es van depositar entre finals del període Eocè i principis de l'Oligocè. **Cu-riositats:** S'està fent per primera vegada un inventari de les teuleries del Geoparc i per ara en portem d'inventariades unes 150.

La fotografia de paisatge

Ignasi Cebrian

Imatge de paisatge pirinenc de la Vall Ferrera

La fotografia de paisatge és una eina valuosa per a la protecció i la conservació de la natura. A través de les imatges, es pot mostrar la bellesa dels espais naturals i la importància de preservar-los per a les generacions futures. A Cata-

lunya hi ha un gran patrimoni amb molts espais naturals que es troben en risc a causa de la urbanització i altres factors. El coneixement d'aquests espais amb imatges de paisatges de natura pot contribuir molt al seu manteniment. La fotografia de paisatge pot ser utilitzada per difondre la consciència sobre la importància dels espais naturals i per promoure una millor gestió d'aquests espais. Les imatges poden ser utilitzades per a campanyes de sensibilització, per a exposicions o per a publicacions científiques, per documentar belleses naturals, la sensibilització ambiental i la promoció del turisme sostenible

Aquest gènere fotogràfic, malgrat tot, com totes les tecnologies i arts, és utilitzat de manera negativa amb la sobreestimulació estètica, la manipulació de les imatges per a la venda de productes, la promoció de pràctiques insostenibles o fer *greenwashing* empresarial, en general. Rentar-se la cara amb imatges d'extrema bellesa natural pot

comportar quantiosos beneficis. L'excessiva *estetització* de les imatges de paisatges sovint porta a la creença que la natura ha de ser perfecta i neta, i s'obvien les realitats ambientals i les problemàtiques que en sorgeixen del seu ús (o abús). A la llarga, això portarà a una falta d'interès o preocupació per les amenaces ambientals reals i una manca de compromís per preservar els ecosistemes naturals.

Continuant, però, amb les aplicacions positives, la fotografia de paisatge és utilitzada per a la recerca científica, ja que les imatges poden proporcionar informació valuosa sobre els ecosistemes i les espècies que habiten en aquests espais. Això pot ser útil per a la planificació de la gestió dels espais naturals i per a la identificació de les zones que requereixen més protecció. En resum, la fotografia de paisatge és una eina valuosa i fonamental per a la sostenibilitat a llarg termini dels ecosistemes i la biodiversitat, la protecció i conservació dels espais naturals. També és important tenir en compte les implicacions morals i socials de la fotografia del paisatge i fer un ús responsable d'aquest art o tècnica. Les fotografies poden perpetuar estereotips o mostrar una visió distorsionada de la realitat, dels paisatges: promovent la destrucció de l'entorn natural o, per omissió, ignorant els impactes negatius de l'activitat humana en el medi ambient.

A photograph of an elderly man sitting outdoors on a stone ledge. He is wearing a dark jacket, a blue and red striped scarf, a brown flat cap, and glasses. He is holding an open book with a light blue cover and is looking directly at the camera. The background shows a park-like setting with trees and a stone wall.

**«Per atendre la diversitat
calen recursos, menys paraules
i més capacitat d'actuació.
El dirigisme de l'administració
és molt burocràtic»**

JOSEP CUELLO SUBIRANA

Jordi Sardans
Fotos: Jordi Alavedra

Biòleg i escriptor, és doctor en Biologia, professor a les facultats d'Educació de la Universitat de Vic i de Biologia i Química de la Universitat de Barcelona, i catedràtic i inspector d'Ensenyament al batxillerat. Fundador de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, és membre de la Institució Catalana d'Història Natural, de la Societat d'Història Natural de les Balears i de la Societat Catalana de Micologia. Traductor d'obres científiques, especialista en gastronomia i expert en bolets, ha publicat llibres de cuina, una biografia, poesia i dues novel·les: *Aigua Molla* i *La Capsa de Dillenius*.

uan i per què vas marxar de Manresa?

—Quan vaig estudiar la carrera de Biologia a Barcelona

i després vaig treballar al departament de la Facultat. Abans d'acabar la carrera vaig conèixer la menorquina Antònia Maria, amb qui em vaig casar a Maó. Vivim a Barcelona i passem unes temporades a l'illa. La mare va morir quan jo tenia 18 anys i el pare el 2005;

mentre era viu veníem a Manresa. Ara amb una colla del Peguera fem alguns dinars de retrobament.

Ensenyament

—Quina ha estat l'experiència com a professor d'ensenyament de batxillerat?

—Gratificant. He estat un professor vocacional i vaig triar abans la docència que la recerca, però he fet totes dues coses. M'agrada més la recerca d'arxius i historiogràfica que la molecular o de laboratori. M'interessava la didàctica i la divulgació de la ciència, tant els dos

anys d'estada a Martorell com els prop de 40 a Barcelona, a l'institut de Can Tunis rebatejat el 1996 com a Montjuïc. Aquells estudiants encara tenien la puresa de la joventut i l'interès per les qüestions més elementals de la biologia i l'ecologia. Era un goig fer-hi classe. A la Facultat d'Humanitats de Vic vaig estar-hi un any i mig fent didàctica als mestres, amb gran plaer. Feia dues assignatures de didàctica de les ciències naturals, la troncal i pràctiques de laboratori i experimentació.

—Com va anar la feina d'inspector d'ensenyament?

—Bé. Passades les oposicions, em va tocar Tarragona, on les Terres de l'Ebre formen una regió pròpia. La feina va ser molt interessant: vaig passar de treballar en dos col·legis a trepitjar 90 instituts i escoles, on vaig veure com funcionaven més enllà del que coneixia. Vaig ampliar l'àmbit del llenguatge: em vaig adonar que el tortosí aporta una gran riquesa, com també el menorquí de la meua dona i el d'altres amics mallorquins. Tinc la sort de conèixer la llengua dels diferents territoris de parla catalana. Vaig gaudir de l'ensenyament des del punt de vista de l'administració d'un territori que era molt plàcid.

—Per què està tan revoltat l'ensenyament?

—Cada dia hi ha més problemes i no m'hi he trobat per una qüestió d'edat. Abans era el professor qui donava els coneixements, que ara arriben per molts costats i l'autoritat que tenia el professor ha desaparegut. Durant uns anys a la facultat feia una classe de Genètica evolutiva, on tothom fumava, però estaven callats. A partir dels 90 havies d'acabar dient: «Cal·leu!». Ara les interrupcions són constants. Estem en una etapa de transició que s'ha d'anar ajustant. El millor de l'educació és el factor humà, que de vegades l'administració utilitza com a excusa per dir: «Ja us en sortireu». No és correcte i cal donar al professorat els recursos necessaris per poder atendre la diversitat. Menys paraules i més capacitat d'actuació. Soc crític perquè sovint el dirigisme de l'administració és molt burocràtic.

—Què et va portar a fer llibres de text i a quins aspectes dones més importància?

—El primer va ser un encàrrec que es va convertir en el primer llibre de ciències

naturals de batxillerat en català, amb el geòleg Antoni Domínguez, fa 40 anys. Per qüestions de política editorial no es va traduir al castellà. Vam donar importància a l'ecologia. El llibre és el resultat de la influència d'un professor brillant i extraordinari, Ramon Margalef, que ja ens parlava de síntesis i projectes. Un altre biòleg destacat és Ramon Folch, amb una capacitat desbordant per dur a terme multitud de projectes. Fa 20 anys vaig fer uns cursos a l'escola d'escriptura de l'Ateneu barceloní, però la pràctica bàsica a l'hora d'escriure van ser els milers de pàgines de biologia. El fet d'escriure, per tal que s'entengui, requereix un esforç de síntesi i depuració fins que el text queda ben clar. Hi ha companys a qui els neguiteja, refer un text, repassar-lo i rellegir-lo. A mi m'agrada i no em cansa.

—Com veus les relacions entre cuina, biologia i humanitat?

—De l'ensenyament sempre m'han interessat més les qüestions curriculars. Quan retorno a les classes d'institut m'interesso per l'alimentació mediterrània: blat, cervesa, vi, olives, per explicar-ne la història als alumnes adolescents. Fèiem classe de cuina i aprenien la conservació dels aliments, amb pràctiques de melmelades i seitó amb sal: no he vist mai alumnes tan motivats. Un inspector em va dir que l'assignatura no era pròpia del batxillerat, sinó de formació professional. Havia estat a la inspecció i vaig ratllar tres coses de la paperassa enviada per programar l'assignatura, perquè no pogués dir no al nou programa. Així va ser i vaig continuar fent aquestes classes amb alumnes motivats que sabien lligar els tres aspectes.

Truites, bolets i senderisme

—Pescar la truita de muntanya o practicar el senderisme són viables?

—Sí, sempre que es regulin correctament. El pare pescava truites i sovint anàvem al Segre. Soc pescador d'un sol peix: la truita. De jove, quan tenia bones cames, m'agradava pescar als llacs dalt de la muntanya. Es feien moltes repoblacions fins a mitjan anys setanta, sovint amb helicòpters. La primer novel·la, *Aigua molla*, és la vida d'una truita explicada per ella mateixa. Ara l'activitat s'ha massificat amb molt fonamentalisme començant per la normativa de pesca, molt variable en les zones

limítrofes. Cal regular-ho per limitar les captures. Del senderisme s'ha de regular les motos i la bicicleta de muntanya, que descarnen alguns camins, igual que un excés de freqüentació ha descarnat la tartera del Pedraforca i l'ha fet perillosa.

—D'on va néixer l'interès per anar a buscar bolets?

—De la influència familiar des de petit. Tant pels bolets com per les plantes hi ha una línia de nord a sud que passa pel Moianès, de diferenciació dels noms, on el pinetell és un dels tipus de rovelló. Em vaig dedicar durant 20 anys a recollir noms de bolets, per fer un llibre d'assaig amb els geosinònims que canvien a cada contrada. Després vaig fer un diccionari dels bolets. La llenega negra que apreciem tant els manresans només es troba en terreny calcari. A Mallorca els boletaires són girgolars, nom que designa tant l'espècie, com el conjunt.

—Què són les tòfones en el món boletaire?

—La tòfona és un altre món i cada vegada n'hi ha més cultiu. Amb plançons d'alzina o roure que s'han de micronitzar en un laboratori especialitzat: fer que el miceli, que són els filaments de la tòfona es fiquin dins de les arrels de les plantes. Tarda uns anys a fructificar perquè l'alzina és un arbre de creixement lent. Les tòfones s'han de comprar en mercats especialitzats.

—Com definiries la micologia popular?

—Una afició constant amb una recança continuada, perquè costa descobrir ben bé quins són els bolets que fan mal i el perquè. En el *Llibre Verd* de Manresa hi ha una part sobre els canons o imposts que el Mostassaf diu que s'han de pagar per les diferents mercaderies. Als mercats es venien bolets i el rovelló era el més apreciat al segle XVII. Al XVIII

hi ha un edicte de Carles III prohibint la comercialització dels bolets en tot el Regne. La micologia popular diu que és propi del folklore treure conclusions equivocades d'observacions precises.

—Ets expert en papallones. Quants tipus n'hi ha? I què en remarcaries?

—N'hi ha una petita part de diürnes perquè volen de dia i moltes més que volen de nit. Normalment aquestes tenen un aspecte discret i grisós però les diürnes tenen uns colors espectaculars. La papallona, com diu el valencià Martí Domínguez, és extraordinària i és un

«La pols que calla està dedicat al cementiri de Manresa, on es conserva tota la pols que hem viscut i conegut»

resum de la història natural. El naturalista anglès Henry W. Bates va dir que en les ales de les papallones hi ha escrita la història natural, tal com també ens explicava Margalef, en el sentit que animals i plantes han anat evolucionant. Hi ha una emigració anual que ara està en crisi, en què milions de papallones van amunt i avall de Mèxic als EUA, que són tòxiques per a animals i persones. Ara hi ha una crisi d'espècies, a causa dels pesticides i la reducció d'hàbitats.

Novel·les

—Com va sorgir la necessitat d'escriure novel·les?

—M'agrada la natura. *Aigua molla* és narrar la vida d'una truita de riu per explicar el medi natural, ja que el peix esdevé el personatge principal i explica la seva vida. Si donem aquesta premissa per bona, podem continuar llegint. Fa més de deu anys que la vaig escriure i vista en perspectiva és una mica el pas de la biologia a la literatura, després d'haver escrit *Natures i romanços del Pirineu*.

—Com es fa una novel·la científica?

—Utilitzant documentació i fent servir un guió novel·lat, partint de la base que el tema fonamental és qui ho explica: en el meu cas, m'invento un personatge lateral molt proper al protagonista, un amic d'infància que arran d'una pesta va ser enviat a Barcelona. La vaig escriure abans del confinament. Quan la novel·la encara estava a la impremta ens van confinar.

—És *La Capsa de Dillenius*. Què vol dir

el títol i qui és Joan Isern?

—Fa referència a un botànic que la va crear al segle XVII. Quan el científic troba una planta que vol estudiar més i se la vol mirar abans que se li xafi, ha de portar una bandolera amb una capsa de llauna i una tapa, on posar les plantes. Ara, fem servir el plàstic. Joan Isern, fill de Setcases, sembla que té la seva Capsa de Dillenius al Museu d'Història Natural de Madrid. És un dels botànics catalans més destacats del segle XIX. Va estudiar Agricultura a l'Escola de la Llotja de Barcelona i va treballar de recol·lector al Reial Jardí Botànic de Madrid. Va

anar amb una expedició de naturalistes científics, però a les ordres de militars comandats per un Pinzón, que els va esmicolar. Van travessar d'amplada Amèrica, de Guayaquil a Pernambuco, a col·libè dels indis. Retornat a Catalunya va morir al cap de quinze dies.

—Amb quines lectures principals t'inspires?

—Sempre m'han agradat molt les narracions dels naturalistes del segle XIX i els llibres del XVI i XVII d'història natural d'Amèrica. Alfred Sargatal i Àlex Susanna van fundar l'editorial Laertes, amb una col·lecció de llibres de viatges que llegia habitualment. Durant anys vaig fer ressenya de llibres de natura a les revistes científiques.

Poesia

—T'has dedicat a la poesia, amb *Qui és més bèstia*. Amb quin contingut?

—És un llibre que parla de records dels animals, amb un sonet inicial sobre la Colònia Antius, on pescàvem bagres. Molts dels poemes parlen d'animals: papallones, truites de riu, elogi de la paparra...

—I després *Guia urbana* i *La pols que calla*...

—*Guia urbana* porta aquest títol perquè escric sobre Barcelona, bàsicament als voltants de la plaça Universitat. Hi ha un poema llarg, però la majoria són dedicats a amics morts, com el manresà Antoni Viadiu, amb encapçalaments dels carrers i places de la ciutat comtal. La tesi de fons és que la ciutat arriba a ser un cenotafi, a través d'una imatge

que hi tenim associada. *La pols que calla* es compon de 37 sonets, alguns dels quals dedicats al cementiri de Manresa, on es conserva tota la pols que hem viscut i conegut. Un d'ells evoca el pare que també hi és enterrat.

—Acabes de publicar el llibre *100 dies confitat a la cuina* pel confinament?

—Sí, té un origen concret, quan el confinament ens va agafar de sobte. Als vells, no ens deixaven ni sortir de casa, així que vaig decidir fer un plat cada dia i penjar-lo a internet, amb comentaris i fotografies. La gent hi participava i donava idees. Vam estar 100 dies, fins que per afavorir l'economia ens van dir que s'havia acabat de cop, per Sant Joan. Hi ha una recepta que sempre m'ha fet molta gràcia i la trobo molt bona: el lluç a l'estil de la torre del Breny, de l'ignasi Domènech, autor de *La teca*. El llibre porta un gravat manresà del *Voyage pittoresque* d'Alexandre Laborde. Per explicar com visc l'afició a la cuina, *Fórmules magistrals*, de Narcís Comadira em va com l'anell al dit: «No soc pas cap cuiner professional, ni cap comentarista de gastronomia, ni cap historiador dels fogons, ni cap crític de restaurants. Soc simplement un escriptor a qui agrada menjar i cuinar i soc, a més —hi ho dic sense cap mena de vergonya—, un enamorat de la cuina del meu país. I d'alguns aspectes de les cuines d'altres topants». Els dies del confinament vam tenir sort d'uns nebots que fan de pagès al Montseny, l'Armand i la Berta, de can Farrés de Mosqueroles, que ens portaven les verdures setmanalment. El rebost s'anava aprimant, però m'agrada va tenir productes com el pèsol negre del Berguedà, el blat de moro escairat, les mongetes seques del genoll de Crist i d'altres de la cuina menorquina que fa molts anys que tasto.

—Com es viu actualment a Menorca?

—Hi havia bastants anglesos, ja que durant uns 80 anys del segle XVIII l'illa havia estat seva i així vam poder salvar la llengua catalana. Ara les escriptures de propietats de més de 700.000 euros les compren en un 80% els francesos. A Menorca els ecologistes del GOB (Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa) van començar a fer una campanya de conservació i recuperació d'espais com el Camí de Cavalls. Amb dificultats, moltes de les deman-

des s'han anat complint. Ara bé, qui se n'aprofita és el capital dels que tenen 3 hotels o 50 apartaments. Així estem!

—Com és que el 2021 vas publicar una obra biogràfica del sogre?

—La idea va sorgir quan el 2017 vam buidar la documentació que hi havia a casa seva. Va coincidir que es feia a Manresa el vintè Congrés de Metges i Biòlegs en llengua catalana, al Kursaal. Una amiga que estava en el comitè organitzador cercava possibles participants entre els professionals del Bages. Em va insistir tant que l'octubre del 2017 vaig presentar una comunicació que amb la quantitat d'informació trobada va servir per poder editar el llibre.

—Quin és el perfil biogràfic del metge menorquí Simon Vidal?

—Metge amb bona formació, havia estudiat a Barcelona i va ser el delegat del Sindicat de Metges a Menorca. Ja doctorat va anar a París, on va introduir l'ús dels raigs X per tractar la tuberculosi. Durant la guerra espanyola el van respectar perquè els metges civils feien molta falta als fronts. A mitja guerra va agafar la tuberculosi i el van traslladar al Sanatori del Brull, a Seva, on tenia coneguts. A través d'uns bons contactes, la Caixa li va cedir la Clínica menorquina, amb contractes de lloguer i funcionament. Va morir jove amb 51 anys. En el llibre hi ha un paràgraf dedicat a Màrius Torres, ingressat al Sanatori de Puig d'Olena.

—Quina ha estat la teva activitat pictòrica i de gravat?

—Els poemes de *Qui és més bèstia* estan il·lustrats amb gravats meus, com ara *Sant Jordi mata l'aranya*. Fa temps que no toco els pinzells. Un cop jubilat, vaig anar a Arts i Oficis de Barcelona, on vaig tenir bons mestres: Gemma Guasch i Josep Asunción, per aprendre l'ofici i tres anys de gravat fins que l'Administració va decidir que ensenyar 700 persones grans no servia per res i ens van treure. Tinc obra pictòrica feta, però no l'he exposada mai. He treballat diferents tècniques i m'agrada molt l'aquarel·la, però com que soc detallista acabo fent guaix.

el perfil

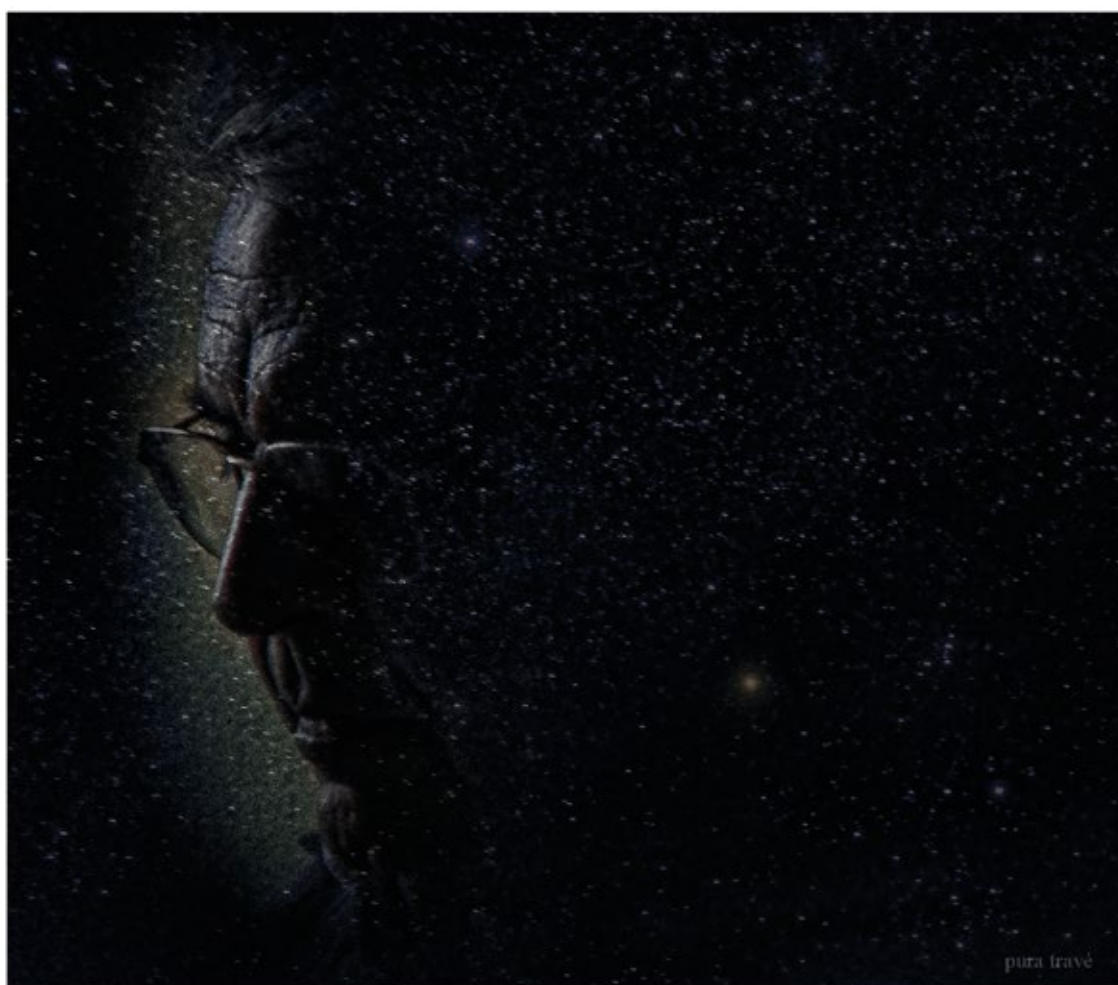
Josep Cuello Subirana neix a Manresa el 20 d'octubre de 1948. El pare, Josep Antoni, era manresà i va ser cap de personal de la Pirelli. La mare, Florentina, era de Castelltallà i mestressa de casa. És casat amb l'Antònia Maria, originària de Maó, amb qui tenen un fill, Guillem, que és matemàtic. Va anar a pàrvuls al pavelló per a nois de les monges de Casa Caritat, «recordo alguns escarnis i castigar companys agenollats amb els braços oberts i amb els llibres a la mà i a vegades amb orelles de burro. Tot plegat, uns mètodes pedagògics extraordinaris!». D'allà va passar a l'Acadèmia Balmes que dirigia Morera fins que va fer la Preparatòria amb Rafael Vidal per estudiar Batxillerat i Preu a l'Institut Lluís de Peguera (1958 a 1965). El 1970 es llicencia amb Premi Extraordinari, en Ciències Biològiques per la Universitat de Barcelona. El 1974 és doctor en Biologia, amb una tesi sobre *La genètica dels polimorfismes enzimàtics i l'herència dels caràcters quantitius*, dirigida pel doctor Antoni Prevosti. Ha exercit la recerca en genètica, història de la ciència i fauna balear, fruit de la qual ha publicat una diversitat d'articles científics. Ha exercit com a docent gairebé quaranta anys al Batxillerat (catedràtic i inspector d'ensenyament), a la Facultat d'Educació de la Universitat de Vic (professor de Didàctica de les Ciències Naturals) i a les de Biologia i de Química de la Universitat de Barcelona, on ha estat professor de Genètica Evolutiva i d'Història de la Biologia, i de Biologia en el darrer cas.

És membre fundador de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica. Pertany a la Institució Catalana d'Història Natural, la Societat d'Història Natural de les Balears i la Societat Catalana de Micologia. Tradueix al castellà obres científiques, com les d'Ehrlich, P.R. i A.H. Ehrlich: *Extinction*; Gardiner, M.S: *The Biology of Invertebrates*; Gros, F. i M. Grunberg-Manago: *Biosynthèse des Acides Nucléiques, Réplication et transcription*. Fruit dels estudis sobre els lepidòpters de les illes Balears, va publicar el 1981 *Els lepidòpters de les Balears. Cens provisional* i més tard *Lepidoptera of the*

Pityusic Islands, on revisava el coneixement de les papallones a les illes i en remarcava l'abundància de formes migradores i les particularitats dels cicles biològics de les formes insulars, adaptades a les condicions climàtiques. Va donar la seva col·lecció entomològica, aplegada entre 1978 i 1996, majoritàriament de Balears, Pirineu i Prepirineu català, al Museu de Ciències Naturals de Granollers per a la conservació i estudi.

Autor de llibres de didàctica de les ciències naturals: *Prácticas de Biología, Didáctica de la genética, Antología de la Historia de la Biología, Atlas de Biología Fundamental, Obrador d'experiments, Darwin i la teoria de l'evolució: La selecció natural*, o *Atlas del medio ambiente*. Ha publicat articles de didàctica, història i divulgació de la biologia i de la geologia en la premsa generalista i revistes especialitzades: *L'Avenç, Guix, Revista de Batxillerat, Temps d'Educació, Investigación y Ciencia, Mundo Científico...* Ha estat professor en diverses Escoles d'Estiu i és autor de llibres de text. Amb Antoni Domínguez, va escriure el primer text català per a l'ensenyament de les ciències naturals al Batxillerat: *Àmbit* (1985). Ha col·laborat, com a redactor i ponent dels aspectes científics, en programes educatius dels ICE de la UB i de la UPC, del Departament d'Ensenyament i de la Fundació La Caixa. Ha publicat treballs sobre el vessant popular de la història natural: zoologia i micologia popular com *Natures i Romanços del Pirineu* (1998) i assaigs sobre els bolets, el 2007: *Els noms dels bolets*, en l'àmbit dels Països Catalans; i *Passió boletaire* (2011). Amb la seva germana Pilar: *La cuina dels bolets* (1988). De gastronomia i cuina, acaba de sortir aquest 2023: *100 dies confitat a la cuina*. També ha publicat poesia: *Qui és més bèstia* (2014), *La pols que calla. 37 sonets* (2017) i *Guia urbana* (2021). Amb el col·lectiu enVers: *Cadències* (2015) i *En l'angle de la tarda* (2017). Novel·la: *Aigua Molla* (2015) i *La Capsa de Dillenius* (2020) i una biografia: *Metge a Menorca: Simon Vidal Sintas (Maó, 1899-1950)*, publicada a Ciutadella el 2021.

Contemplar sol aquesta llum fidel
que un temps el fred d'hivern ens endolcia
creant com punt d'atur en fosca via
delit d'estels a la volta del cel.

fragment de Delit d'estels VI - Alfabet Calderer

‘Alfabet Calderer’, Lluís Calderer, les arts, els mots

A l'espai d'exposicions del Casino, la mostra *Alfabet Calderer* converteix en obra gràfica de gran format l'escriptura de Lluís Calderer, l'envolta dels artistes amb qui havia col·laborat i ens l'explica des de Manresa i en el món, local i universal sempre, mestre, poeta, savi.

Joaquim Noguero, comissari de l'exposició

Pot semblar mentida, però n'hi ha prou amb les paraules, arribada l'hora de parlar d'un escriptor. Què són, si no, la ficció, la poesia, els mites, les imatges resoltes en grafia, l'escriptura? Símbols del que era, del que som, del que serà, un senyal, el llegat ofert. Quan dic, resulta que *faig*. Dir és una bona manera de *fer*. Aquest verb en primera persona del present revela molt bé qui va ser Lluís Calderer. Cada paraula du (cap a) les altres, i Manresa creix per les que li va regalar l'escriptor.

Alfabet Calderer tradueix en paraules i imatges l'univers vital de Lluís Calderer. Mostra la varietat i la riquesa del seu món intel·lectual, fet de mots que compartia de viva veu o per escrit. Feia millor el país. Més lliure, més just, sempre obert al diàleg. Dels fets d'una vida, l'alfa i l'omega de l'escriptura en treu signes, i del paisatge viscut, mapa i model per als qui en cerquem memòria. El Lluís era un mestre. Des de sempre. Jove madur, ja en els seus inicis; i madur

despert, curiós, lúcid, intel·lectualment combatiu i en plena forma fins al final. De nen i de gran, entre llibres, lector atent. De jove i sempre, entre grups que el feien créixer i que va ajudar a créixer, compromès: les Congregacions Marianes, els Escoltes, Art Viu, Cineclub, la Unió Socialista del Bages, Faig Cultura, l'escola Flama, Quaderns de Taller, el suplement *Idees* de *Regió7*, **El Pou de la gallina**, Faig Teatre, el Centre de Pensament Cristià, Òmnium, Fundació Independència i Progrés...

Lluís Calderer té una obra variada i fonda, però d'expressió mesurada, concisa. Polia el que escrivia amb la mateixa consciència de l'ofici que havia après a casa com a electricista, la seva primera feina i la del seu pare. Vivia obert a aprendre, amb les xerrades amb amics d'altres arts i idees, i en conversa viva amb els clàssics d'una biblioteca adoptada –l'escriptor escull els seus ancestres–, àmplia en el cànon, rica de formes i continguts, que renovava i creixia, que anotava a peu de pàgina amb la pròpia obra, a més de les

classes i conferències. Mestre sempre ho va ser; activista també, quan el país més parat estava, en ple franquisme. La seva ambició era universal des de l'arrelament local, viscut críticament, però sense complexos. Per dir-ho amb tres imatges del poeta Joan Brossa, per a Lluís Calderer el pedestal també eren les sabates (humilitat); les paraules, maons (artesa i combatiu); i les millors ulleres, les de sense vidre, nues de prejudicis (lucidesa). El Lluís també era rebel i heterodox, fins i tot respecte de les heterodòxies, fidel a si mateix, personal i lliure. Era obert d'idees i sentirs; d'esquerres per coherència, vivia humanament, apostòlicament i culturalment generós, fundador d'una revista com *Faig* (1975), col·laborador supralocal del diari comarcal *Regió7* i integrant del col·lectiu interdisciplinari Quaderns de Taller (1983).

Com a escriptor, és autor dels relats *La Seu se'n va a córrer món i altres contes* (1984), *Màscares per a la companyia de teatre dels somnis* (1990) i *Figuracions* (1998), amb les veritats de la literatu-

Il·lustració de Josep Morral

ra (la mentida de la ficció) i del món (aquest gran teatre) entrevistes narrativament amb figuracions i imatges que posen al descobert les màscares socials. És també el poeta d'*Essència del temps* (1982), *Mentre la pols es mou* (1995) i *El pacte clos* (1997), versificació quinta-essenciada de la revelació de les coses per la paraula. I és en paral·lel l'assagista i mestre del manual *Introducció a la literatura* (1989) i els assaigs *De la veu a la lletra* (1995) i *Diàleg amb la poesia* (1996), més tantes i tantes col·laboracions esparses en revistes com *Reduccions*, *Escola Catalana*, **El Pou de la gallina**, *El Pou de Lletres*, etc.

Narrador, poeta, pensador, precís d'idees i de paraules, home de teatre (Art Viu, Faig Teatre), en la mateixa mesura que el teatre ho suma tot, Calderer va ser home de fets, una veu de referència, ciutadà compromès, manresà crític, l'intel·lectual de qui tot(e)s hem après, bon espectador i comentarista de cinema, grandíssim lector, bona persona, humil i senzill, lleial i coherent, profund, interessat per tot el que no era ell mateix i interessant per ser així mateix com ell era, coherent, proper, amic.

Del Món al noM, un reflex

Per això aquest *Alfabet Calderer*. Les

paraules el diuen. Fins aquí, ja han sortit totes les que al vestíbul del Casino conviden a preguntar-nos qui era Lluís Calderer per tal que cadascú les ompli de contingut amb el que en sap. Recent la seva mort, fa poc més de dos anys, se'l recorda i les paraules donen fe de l'abecé de l'home i el creador, un zoom alfabètic per dibuixar-nos-el paraula per paraula, lletra a lletra.

Activista. Pels seus fets el coneixereu, deien els apòstols, i no cal anar tan en-rere; l'essència no precedeix l'existència: segons els existencialistes als anys cinquanta-seixanta, sols som el poc o molt que hem sabut fer. I el Lluís va fer moltíssim.

Biblioteca. Continuar una tradició és adoptar i crear una biblioteca, triar uns referents, i interpel·lar-los com a primer pas per interpretar-los.

Cinema. El seu raig de llum fa, de la pantalla, una escola amb tantes hores de classe com de pati. De la incorporació del jove Lluís a Cineclub Manresa als anys seixanta a la de gran, en ple segle XXI, hi va tota una vida i la mateixa il·lusió.

Diàleg. En una època de prohibicions, en plena dictadura, el diàleg entre gent amb afinitats electives era una àgora que el poder no controlava.

Esquerra. El Lluís va ser entre els fundadors de la Unió Socialista del Bages (1970-1977), i en ell la qüestió social i humana ha estat sempre tan important com la qüestió nacional: defensar els drets dels altres com la millor garantia dels propis.

LLIBRERIA – PAPERERIA
RUBIRALTA 100
anys

Born, 24
08241 Manresa

Tel. 938724130
rubiralta24@hotmail.com

EDICIONS SELECTES
LLIBRES PARCIR

▪ Àngel Guimerà, 74
▪ 08241 Manresa

▪ Tel. 93 873 38 82
▪ www.parcir.com
▪ parcir@parcir.com

Faig. El 1975, la revista *Faig* neix amb nom de verb i d'arbre: són llavors que s'escampen, amb arrels i capçada.

Generós. Molts antics alumnes de l'escola Flama el recorden així com a mestre, i en diuen el mateix al Casal de la Gent Gran o a Òmnium. Es donava generosament.

Heterodox. La cultura no vol dogmes ni sacralitzacions, les heterodòxies prevenen la fossilització

Interdisciplinari. Per obtenir noves síntesis, calen nous acoblaments. El diàleg entre les arts és un motor creatiu, generador d'idees, de noves sensibilitats, de salts de cavall de l'intel·lecte.

Jove. Ser curiós, apassionat, sensible i despert... per sempre.

Lúcid. Mirar amb mirada clara de nen, sense renunciar a l'experiència.

Mestre. Considerar els infants criatures intel·ligents, i no instruir ni donar instruccions, sinó formar en mil formes de ser.

Narrador. El món és un laberint, els relats són els nostres fils d'Ariadna, i el Lluís s'explicava contant, narrant.

Obert. Ulls oberts al món, fins i tot a partir de l'amplic finestral obert dels llibres.

Poeta. Pensar amb imatges i que la música et prengui com una mar.

Quadern. Era home d'apunts, de notes, d'assaigs, aproximacions i temptatives, d'hores de taller i de fer servir quaderns, perquè era humil i intel·ligent. Valorava l'ofici. A l'hora de pertànyer a un col·lectiu, és just que fos de Quaderns de Taller.

Rebel. Tot el que no és tradició és pla: aleshores, cal conèixer per no repetir-se, però també cal ser rebel perquè en l'art l'excepció confirma la regla. Eugeni d'Ors i Gabriel Ferrater deien el mateix amb les frases al revés. Al Lluís li valien tots dos.

Savi. Dir la paraula justa, essència del temps, això és ser savi.

Teatre. El teatre és acció i, com a tal,

política no partidista, una forma d'humanisme. Això va aportar el Lluís a Art Viu, a Faig Teatre, als companys artistes, al país, a la ciutat.

Universal. Com Homer, com Shakespeare, arrelar en el local per ser universal és l'únic que podem aportar a la riquesa de tots: la nostra diferència.

Veu. De mestre d'infants i de capellà d'esquerreres era la veu del Lluís. Fa molt poc que em vaig adonar que, de fet, en les pauses, el ritme, la modulació i el timbre la seva veu era idèntica a la de mossèn Junyent: som fills dels qui ens han fet com som.

Xerrada. Sobre cine, sobre llibres, sobre autors, sobre la vida, sobre nosaltres. Més no es pot demanar.

Zoom. Que bonic que sigui una paraula del cinema, art que el Lluís s'estimava tant, allò que millor defineix quina és la principal virtut d'un escriptor: saber captar l'essència de cada cosa, fixar-se en els detalls, centrar la mirada on cal, just en el que importa.

lèxic a la manresana

Per santa Agnès, una hora més

Jaume Puig

El refrany fa referència al fet que el 21 de gener el dia s'allarga força, encara que estrictament sigui una exageració i no hi hagi pas una hora més de claror encara. Però el refrany ve a tomb perquè encara que la normativa estableix que l'adverbi *més* cal accentuar-lo com a *e* tancada, al Bages el pronunciem majoritàriament amb *e* oberta, de manera que en la nostra comarca sí que rima del tot. Queda clar que la normativa ha d'establir forçosament una única forma escrita per a cada mot i en aquest cas Fabra va triar la pronúncia de l'àrea més poblada del país, i també de comarques veïnes nostres com ara el Moianès o Osona. I els manresans ja sabem que encara que ho pronunciem d'una manera ho hem d'escriure d'una altra, com els passa a molts parlants dels Països Catalans en molts altres casos.

Com comentàvem en el reportatge sobre el parlar de Manresa publicat l'abril de 2020 en aquesta revista, la pronúncia de l'adverbi *res* amb *e* tancada i el quantitatiu *més* amb *e* oberta constitueix una de les característiques més sobresortints de la parla del Bages. Aquest és un fenomen estudiat per Montserrat Alegre i Urgell, en el treball *Les*

vocals e i o tòniques en català central: mostra d'alternances geografolingüístiques, dins Aspectes de la llengua catalana al Bages (1997). A més del conjunt res més, altres casos no coincidents que esmenta la professora Alegre serien les formes tòniques dels verbs entendre o estendre, que en la resta del català central són tancades, però a Manresa i a la conca del Cardener es pronuncien obertes. En canvi, la tònica de la paraula sencer, que en català central és oberta, a Manresa i a la conca del Cardener és tancada.

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta [#bagesisme](https://twitter.com/bagesisme).

Barri de Cal Gravat (1993)

J. S. Foto: Jordi Alavedra

Cal Gravat és el barri residencial més nou de Manresa, situat al nord-est de la seva perifèria que delimita amb la ronda de circumval·lació de la carretera C-1411 i el polígon de Bufalvent. L'any 1980, per solucionar la manca de terreny edificable dins l'interior de la ciutat, l'Ajuntament en va promoure la urbanització, dissenyada des de Barcelona, i va cedir els terrenys a l'Institut Català del Sòl (Incasol) de la Generalitat de Catalunya. Inicialment, tot el polígon de Bufalvent havia de ser zona industrialitzada, però va estar anys sense interès per al sector. Feta la ronda de Manresa, el polígon va quedar partit, així que es va replantejar un canvi de planejament en fer-ne dues parts: una d'industrial i l'altre com a habitatges. Algunes noves construccions van aprofitar les voreres i l'asfaltat de l'antiga pavimentació del polígon. La foto del 21 de novembre de 1993 està feta des de l'actual carrer de Pablo Picasso. A la dreta observem tres grues i cases en construcció de les noves edificacions del carrer Puig i Cadafalch i a l'esquerra les del passeig Joan Miró. Al centre, un enorme solar que 30 anys després està urbanitzat. L'edificació va començar el 1982 i va afectar 484 parcel·les del passeig Joan Miró i d'altres que convergiran amb la plaça de cal Gravat. Es va fer en cinc fases. La primera al carrer Ildefons Cerdà, amb 27 famílies propietàries de cases adossades de línia racionalista, molt minimalistes de decoració, amb façana plana, de totxo vist i molt pràctiques. Al fons, entre les dues cases blanques es veuen edificacions del barri de la Balconada.

Prop de la Casa de la Culla s'havia construït un habitatge tancat amb previsió de futur, com una infraestructura del Bufalvent industrial, que es va convertir en un dipòsit d'aigua potable soterrat, que inicialment servia d'entrenament de tir als cossos policials, com demostraven els casquets de bala que sovint els veïns observaven al seu voltant. Al costat del nou dipòsit hi ha una zona d'higiene canina, fet expressament perquè a Josep Alabern, exgerent d'Aigües de Manresa, no li agradava que els gossos orinessin sobre del dipòsit encara que estigués ple de ciment. L'altra plaça era la de Josep Lluís Sert, on s'havien fet les foguerades de Sant Joan, fins que en cremar-se un arbre i per la seva perillositat es van deixar de fer. Encara avui és una plaça molt isolada, on s'hi aparquen cotxes. Del 1984 al 1987, s'edifiquen 50 parcel·les més entre els sectors d'Ildefons Cerdà i Puig i Cadafalch, amb carrers com Alexandre Soler i March, Rovira i Trias i començament del Pablo Picasso. Del 1988 al 1990, es va completar l'edificació dels primers carrers i un dels blocs semicirculars de la plaça Josep Lluís Sert. El boom constructiu de la tercera fase es centra en els anys 1991 i 1992, quan l'Ajuntament el considera un nou barri de Manresa. El juny de 1992 hi construeix una pista poliesportiva i millora els accessos amb la rotonda a la cruïlla de Sant Blai amb la carretera del Pont de Vilomara. En la quarta fase –1994 i 1995– es fan obres al Pablo Picasso, Le Corbusier i Josep Antoni Coderch. I entre el 1995 i 1999 s'acaba l'edificació de les parcel·les centrals del barri. Unes poques resten inacabades.

www.guiamanresa.com

GUIA CULTURAL, SOCIAL I COMERCIAL DE MANRESA I LA CATALUNYA CENTRAL

propostes

ART. Maria Camp

Febrer de tradició artística

Arriba el febrer amb tres propostes d'art que ja són tradició a Manresa. D'una banda, l'exposició de les obres presentades al Premi Climent Muncunill Roca per a Joves Artistes. Una convocatòria que vol promoure la creació artística professional en el camp de les arts plàstiques entre els joves i que arriba, aquest any, a la quinzena edició. Es podrà visitar al Casino fins al 18 de febrer. Seguidament, al mateix espai, una altra de les propostes expositives pròpies d'aquest mes a la ciutat: el Concurs de Pintura Ràpida de la Llum. Es durà a terme el diumenge 19 de febrer i les obres quedaran exposades fins al diumenge següent, dia 26. I, finalment, el festival d'art efímer Jardins de Llum, que tindrà lloc els dies 18 i 19 de febrer al Centre Històric de Manresa amb una selecció d'instal·lacions artístiques, dues exposicions i dos espectacles que juguen amb la llum i amb l'aigua. Consulteu el programa a <http://www.manresacultura.cat/jardinsdellum>.

CINEMA. Jordi Casas

Un debut excepcional

El cap de setmana de la gala dels premis Goya, Cineclub Manresa programa *Cinco lobitos*, una de les millors pel·lícules de l'any, que compta amb 11 nominacions i ja va arrasar al Festival de Màlaga amb 7 premis. L'Amaia acaba de ser mare i s'adona que no sap gaire com ser-ho. La seva parella s'ha d'absentar de casa per feina durant unes setmanes i per això decideix tornar a casa dels pares i, així, compartir la responsabilitat de cuidar el seu nadó. Un fet inesperat trasbalsarà la situació familiar. Tot i tractar-se d'una òpera prima, el film sorprèn per la maduresa i equilibri en la gestió de les emocions. Alauda Ruiz de Azúa se suma al creixent grup de directores que està renovant el cinema estatal, com Carla Simón, Pilar Palomero, Clara Roquet i Belén Funes. També cal destacar el treball de les actrius Laia Costa i Susi Sánchez, filla i mare en la ficció, fermes candidates a tots els premis d'interpretació. La sessió tindrà lloc el diumenge 12 de febrer, a les 18.30 h, a l'auditori de la Plana de l'Om.

TEATRE. Joan Morros

'The Mountain', teatre visual

El divendres 10 de febrer es podrà veure a l'escenari del Kur-saal *The Mountain*, el darrer muntatge de l'Agrupación Señor Serrano, una companyia de renom internacional que es caracteritza perquè en les seves produccions barreja vídeo en directe, maquetes, text, performances, sons, objectes... A *The Mountain* utilitzen la imatge d'una muntanya per parlar de la veritat, de la seva complexitat, dels seus límits. Pugem amb ells al cim de l'Everest. Ens ho proposa Vladimir Putin, convertit en mestre de cerimònies i filòsof de la veritat. Assistirem també a una invasió alienígena orquestrada per Orson Welles, que, amb la retransmissió radiofònica de *La guerra dels mons*, va voler demostrar que no ens podem empassar tot el que diu la ràdio. Un muntatge espectacular de gran bellesa, que ens fa reflexionar sobre les *fake news*, la postveritat... Serà la primera vegada que un producció de l'Agrupación Señor Serrano es presenta a Manresa.

VINS. Joan Sala, sommelier de Vins Alsina

Raw Macabeu brisat 2021

Presentem un nou vi del Celler del Molí de Collbaix, el RAW Macabeu brisat 2021. Ceps plantats entre 2009 i 2010 en sòl franc-arenós i de viticultura ecològica. Selecció de gra en taula de tria. Premaceració a 4 °C durant 24 hores. Maceració amb les seves pells durant dotze dies i posterior criança en ou de granit durant cinc mesos, més sis mesos en ampolla de criança. Vi no estabilitzat ni filtrat; és a dir, un vi que pot precipitar. És 100% macabeu, vi de color groc palla amb reflexos daurats. En nas destaca aroma intens, notes d'eucaliptus i resina de pi, fruita de pinyol de préssec madur i albercoc. Records tropicals amb un post-gust cítric i afruitat. Mostra acidesa al final de boca que el fa un vi versàtil. La temperatura òptima de servei és de 12 °C. Marida perfectament amb carns blanques com ara conill o pollastre al forn. També pot anar bé, a causa del cítric, amb un peix fumet, un ceviche o un carpaccio. La millor característica del Raw Macabeu és que és un meravellós vi de contacte amb pell elaborat a l'antic estil brisat.

Preu de venda: 19,30 euros

Casa Miró

Lluís Virós. Foto: Francesc Rubí

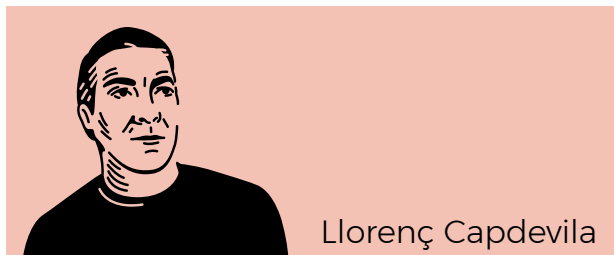
La carretera de Vic i els voltants és una zona d'exemple de la primèria del segle XX on hi ha una barreja d'instal·lacions industrials i edificis residencials com aquest conjunt de casa i nau industrial del carrer de Joan Jorba de 1918, segons el cadastre, d'estil neoclàssic i industrial. De tot el conjunt destaca l'edifici residencial, situat en cantonada entre el carrer i el passatge lateral i al costat d'una nau industrial pròpia. El cos principal de la casa és de planta rectangular de planta baixa i dos pisos i al nord-oest hi ha un cos triangular afegit que adapta la casa a la forma de la parcel·la, de planta baixa i pis, en el que hi ha la façana principal. La seva estètica és curiosa perquè presenta solucions ornamentals a mig camí entre l'arquitectura industrial i el Neoclassicisme: el parament és d'obra vista i combina el maó, usat en els arcs de les obertures, les línies d'impòsta i la cornisa; amb la pedra del sòcol,

el mur de paredat i maó dels pilars de la planta baixa, les mènsules de la cornisa o els capitells simulats en forma d'escut amb branques de lloret, els relleus amb motius vegetals de la cornisa o la dovella central de l'arc principal. El ritme de la façana es veu en la simetria de les tres obertures per planta: portes amb arc rebaixat i línies d'impòsta marcades en la planta baixa, balcons al primer pis i ulls de bou a les golfes. La jerarquia es marca amb la mida dels balcons, el del centre és més gran i té un tram de cornisa més elevat. Altres ornaments a destacar són les pilastres verticals remarcades en maó, les baranes de ferro dels balcons amb decoracions de fosa, les persianes de llibret de la primera planta o la porta de fusta d'accés a l'habitatge.

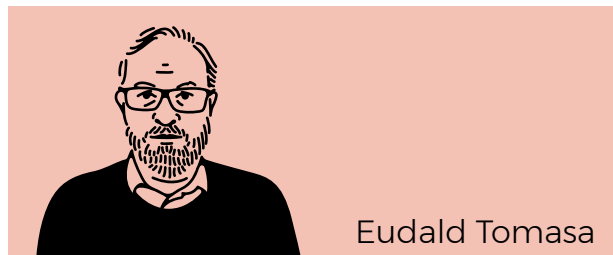
La nau industrial és de planta baixa i està situada entre mitgeres, al costat sud de la casa. La façana principal presenta unes solucions ornamentals similars, però més industrials, amb tot el parament d'obra vista i alguns elements ge-

omètrics, com la imposta i les cornises, fets amb la col·locació artesanal dels mateixos maons. La jerarquia vertical s'aconsegueix amb la simetria de les obertures, un portal gran amb arc rebaixat, dues finestres rectangulars verticals als costats, les tres finestretes tapiades sobre el portal i amb les cornises esglaiades que s'adapten a la forma de la coberta a doble vessant. El sòcol és d'estuc llis de color de pedra i a mitja alçada hi ha dues línies de maons remarcades que unifiquen l'estètica de la nau amb la de la casa del propietari del costat.

El catàleg de Manresa protegeix parcialment l'edifici, la composició de la façana i tots els elements decoratius esmentats. El conjunt forma part del catàleg perquè és un element característic de l'urbanisme d'aquesta zona de la ciutat i un dels pocs immobles que en mantenen les característiques inicials. L'immoble ha estat la casa de la família Miró, que ha destacat en el sector de la farmàcia a la ciutat.

Llorenç Capdevila

Eudald Tomasa

Quatre finalistes

Entre els quatre autors finalistes del Premi Amat-Piniella del 2023 n'hi ha dos que han tingut personatge al Polònia, tres han exercit càrrecs polítics de certa rellevància, dos hi concorren amb obres que ja han estat guardonades en altres certàmens i, d'una manera o altra, en l'obra de tots quatre es poden rastrejar connexions amb la figura i l'obra de l'autor que dona nom al premi.

El país de l'altra riba (Proa), de Maite Salord, és un text ambiciós i poètic, que vol ser una reflexió sobre els conflictes, personals i col·lectius, del segle XX, i també sobre la desmemòria històrica, la identitat o l'atzar, a partir de tres històries creuades, però sobretot la d'un jueu, fugitiu de l'holocaust, que s'estableix a Algèria mentre els seus familiars, com va passar a Amat-Piniella, han estat deportats a un camp nazi. *Lliçó d'arquitectura* (Ensiola), d'Antoni Vives, recrea un sopar imaginari que, després de l'horror de la II Guerra Mundial, prepara el matrimoni Von Schnitzler (Georg i Lily), còmplices del nazisme –del qual fou víctima Amat-Piniella. Una reunió de *fantasmes* que es converteix en una reflexió sobre l'oblit i la necessitat de no oblidar, sobre el perdó i la impossibilitat de perdonar. *El temple dels pobres* (Columna), d'Alfred Bosch, recrea alguns episodis transcendents de la primera meitat del segle XX, en paral·lel a la construcció de la Sagrada Família. Els protagonistes defensen el temple contra la barbàrie dels incontrolats, tal com va fer Amat-Piniella amb alguns monuments religiosos manresans durant els primers mesos de la Guerra Civil. *La vall de la llum* (Destino), de Toni Cruanyes, repassa la història del seu avi –mort durant l'etapa més dura de la pandèmia–, fill d'una família de llauners de Canet de Mar, que va viure la guerra com a infant i que, passat el franquisme, es va convertir en alcalde d'aquella localitat del Maresme. Repassa, doncs, una època i uns fets històrics que, en moltes ocasions, coincideixen amb els que va viure l'autor manresà.

El dia 22 de febrer, a l'auditori de la Plana de l'Om, un d'aquests quatre escriptors rebrà el guardó que l'acreditarà com a guanyador del 23è Premi Amat-Piniella.

El poeta que salva la llengua

La merescudíssima exposició d'homenatge a Lluís Calderer que acull el Casino m'ha fet desempolsegar records antics del Lluís, de qui em sento deutor de tant i de com vaig aprendre d'ell. Hi ha persones que marquen el rumb –vital, intel·lectual–, i ell n'és un, sobretot per la voluntat que tenia de projectar, d'animar, de guiar els qui començàvem a caminar en el món de les lletres i de la cultura. Recordo les hores passades en l'edició de la revista *Faig*, especialment quan la vam convertir en *Faig-Arts*. Hores debatent i preparant números, impulsant la línia de llibres del projecte *Faig*. Van ser anys intensos, de molta col·laboració i de molt de compromís en el projecte.

Erques Torres

Visitant l'exposició he vist en una vitrina el llibre *Diàleg amb la poesia* publicat per Columna-L'Albí l'any 1996, que recollia una selecció de les columnes que el Lluís va escriure per al suplement *Idees de Regió7*, que vaig coordinar entre 1991 i 1995. Penso que era una de les seccions més llegides del suplement, segurament de les més valorades, però en tot cas de les que mereixia ser aplegada en llibre. Perquè feia agradar la poesia als que no hi estaven avesats i als lectors més entrenats. La selecció, en conjunt, conforma una veritable antologia de la poesia universal. Però el que sobretot val la pena és la seva visió literària i vivencial projectada en els poemes. Amb un llenguatge que buscava la fàcil comprensió del lector, desentranyava els secrets del poema, conformant una *il·luminació*. Els seus articles són com espoletes per a un esclat interior. I tots junts esdevenen una càrrega de profunditat, sobretot per la cosmovisió. Cada article és un maó d'un edifici que té una clara intenció: ser un himne a la llengua i a la cultura d'un país, el seu, tan estimat. Arribat a casa, amb l'exposició al cap, he obert el llibre pel final i he llegit la darrera frase que, referint-se a Joan Maragall, diu: «El poeta que salva la llengua d'un poble, salva la vida d'aquest poble». Tota una declaració, que podríem aplicar a la persona de Lluís Calderer, un poeta que volia la salvació de la seva llengua i, per aquest raonament social, del seu país.

EL CUL DEL POU

NÚM. 300

TOT ÉS UNA MERDA

Il·lustració: J. Oviedo

Presentar-se a unes eleccions municipals, d'entrada, sembla una empresa prou fàcil. I amb les xarxes socials, bufar i fer ampolles. Això és el sembla que es pensa el candidat d'Impulsem (una llista independent que té el suport del PDCAT), Joan Vila, que repiula qualsevol queixa ciutadana i, darrerament, enregistra vídeos en diferents indrets de Manresa per denotar que, en efecte, *tot és una merda*. Per cert, amic Vila, sigueu polític i endreçat i penseu en la llengua, els formats, el so i la qualitat dels clips que, tot plegat, *cutreja*. La ciutat és un infern, aquest és el missatge. De projectes i propostes, ja anem més peixos. Quin abast té aquesta campanyeta, molt

semblant a la que llança el Front Nacional de Catalunya? Doncs, francament, costa de dir, però l'equivalència a engeggar el ventilador i abocar-hi tota la brutícia municipal és clara. Aquest és un espai que, precisament, no es dedica a fer carícies a l'Ajuntament ni a deixar de subratllar els -molts- problemes de la ciutat. Però apliquem una mica de *fair play* i fem balanços acurats. Allò que deia aquell: «programa, programa, programa». De pestes i despropòsits manresans en sentim cada dia al carrer, al bar de la cantonada, a les botigues i a la parada de l'autobús. Potser el que caldria és plantejar solucions imaginatives. Vinga, ànims, que el camí fins al maig serà llarg.

En aquest món no tot rutlla
com ens havíem pensat:
A EUA, ho demostren
els darrers fets que han passat
quan hem vist la policia
cometent assassinat
tot apallissant un negre
fins que l'home s'ha acabat;
i aquí, ho vam veure un octubre
que anàvem il·lusionats
a ficar el vot a les urnes,
amb anhels de llibertat.
I fins i tot la natura
ja se'ns ha ben trastocat:
la pluja ja «no sap ploure»
i si ho fa és sobre mullat.
Bé que ho deia la padrina
de Joan Manel Serrat
al seu ramat de gallines:
«El món està capgirat!»

Ens governa qui governa
perquè el poble l'ha triat
i això vol molta cintura
i responsabilitat,
oi més d'ençà que el divorci
amb Junts s'hagi consumat
i la taula de diàleg
sigui un somni evaporat.

¿Què té d'estrany, a hores d'ara,
que per seguir amb el mandat
i fer quadrar els pressupostos
Esquerra s'hagi empassat
un gripau com una casa:
el Quart Cinturó aturat,
que segons deien fa uns dies
fer-lo era un disbarat,
com també ho era el projecte
Hard Rock Park anomenat
i tota la gran reforma
de l'aeroport del Prat?
Així rutlla el joc polític
i de mitja humanitat,
a més, tal com diu la dita:
que ningú no digui blat
fins que a dins del sac no sigui
ben ficat i ben lligat.
El PSOE, «el puto amo»,
a la muda ens ha posat.
Som sols una autonomia
amb un gloriós passat
i ho serem, si no fan pinya
tots els nostres diputats,
els nostres 74
que tenim mig barallats
per no haver d'anar per feina.
Queda més que demostrat.

EL SOMMELIER D'AIGÜES DE MANRESA

Per evitar que personatges irre-
llevants em donin la tabarra i
em facin perdre el temps, pro-
curo començar les interaccions
posant-los a prova. Davant seu té tres
gots plens. Agafa el primer, l'observa a
contrallum amb deteniment, ensuma
el líquid, gira suaument el vas, hi intro-
dueix la nàpia i aspira. Finalment tasta
el líquid mentre posa una cara de som-
melier reflexiu que m'obliga a desar la
mà a la butxaca per prevenir la plan-
tofada. Repeteix el procediment amb
els altres dos gots, però quan degusta
l'últim no me'n puc estar i li marco la
mà a la cara. M'afirma que aquest dar-
rer contenia orina i dedueix que és la
meva. No he aconseguit confondre'l,
el tio és bo. Assenteixo. Seguidament
em diu que en el primer got hi havia
aigua Font Jove, i en el segon, aigua de
l'aixeta de Manresa. No hi ha dubte, és
un sommelier expert. Faig que sí amb
el cap i la seva reacció em fa venir sali-
vera. Em demana si seria tan amable
d'escopir-li a la cara, de manera literal.
Dit i fet! Es ressegueix els morros amb
la llengua i, imprudentment, torna a
posar la cara de setciències gustatiu
sense avisar. Li clavo l'altra mà oberta,
demostrant-li un cert respecte per pro-
curar-li la simetria de galtes vermelles.
«Escopir no has escopit pas a l'aigua
de la séquia», assegura l'home. «És clar
que no, per qui m'has pres?», contesto

ofès. I afina: «Però pixar sí que t'hi has
pixat, eh...». Em deixa sense paraules,
feia temps que no coneixia algú amb
tant talent.

M'explica que feia massa anys que *su-
plicava* a Aigües de Manresa perquè
buidessin el llac de l'Agulla i fessin les
obres pertinents per evitar que l'aigua
tingui gust d'algues «i de coses pitjors.
Els gustos d'aquell patinet i de la bici-
cleta que van treure de l'aigua feia anys
que es notava, i m'estranya que no ha-
gin trobat els cadàvers, perquè el sabor
és inconfusible. Imagina't: vaig desco-
brir que la meua dona m'havia sigut in-
fidel gràcies a l'aigua de la séquia...». No
vull demanar més detalls sobre el tema
perquè avui no tinc estómac i sé que
hi haurien més pèls que senyals. Diu
sentir-se satisfet per l'actuació d'Aigües
de Manresa, i també agrait per haver
rebut de l'empresa pública una recom-
pensa que li fa especial il·lusió: més de
30 quilos de silurs del llac. Devien sen-
tir-se alleugerits perquè el sommelier
cessés les amenaces –segons comen-
ta, de l'estil de les cartes del jubilat a
Sánchez. De cop, el sommelier torna
a impostar la cara de degustador pro-
fessional. I aquesta vegada li serveixo
l'hòstia amb les dues mans. Finalment
em pregunta: «Per cert, has menjat es-
pàrrecs?». Aquest home és déu nostre
senyor i el vull d'oncle.

ARIADNA GUITART, BALLAR AMB LA CIUTAT

Al'altar de la manresanitat popular hi ha, segur, un lloc reservat per a l'Ariadna Guitart Pujol. No la recordeu? Damunt dels escenaris o directament a plaça: l'heu vista, sí, i moltes vegades. Perquè l'Ari, si alguna cosa no ha deixat mai de fer és ballar. Nascuda el 1985, de ben menuda que ja la van acompanyar a l'Esbart. Tot just havia fet sis anys! Els seus pares, Magí i Rosa, tampoc no s'estalviaven cap assaig, i feien pujar la canalla amb el mateix cuquet. Amb el seu germà Adrià, faran la primària a la Flama, però l'Ariadna, als deu anys, afegeix el ball de saló a les seves inquietuds i s'hi aboca tant –pràcticament amb entrenament diari!– que ben aviat guanya campionats competint en les modalitats d'estàndards i, la seva preferida, els llatins. A setze anys encara els arribarà una tercera germana, l'Aina. L'Ariadna estudia al Lacetània, allà on la seva mare treballa com a professora d'educació física. I aleshores ve la dissort: la malaltia s'endurà en poques setmanes de diferència pare i mare. Trencament. Desastre absolut. Un daltabaix emocional. L'entorn i la família farà costat als tres germans, també l'Esbart, que hi ha estat sempre. «Això sí, aleshores vaig abandonar el ball de saló i no hi he tornat». L'Ariadna tria els estudis de Magisteri a la UAB, en l'especialitat d'Educació i Física i, forta com és, de tot se'n surt. Comença a fer substitucions «i aviat vaig anar a parar a Fonollosa: una veritable sort!». Allà, tot i no ser definitiva, hi obtindrà plaça un curs i un altre, i fins i tot després de guanyar les oposicions s'hi podrà quedar. «El projecte musical de l'escola em permetia anar més enllà de l'educació física: fèiem dansa!». Però alguna cosa devia grinyolar dins seu perquè, després de set anys de docència, renuncia a la seguretat de la feina i agafa una

excedència: «Vaig adonar-me que em faltava alguna cosa, que em faltava ballar!». I amb trenta anys a l'esquena, es matricula al Som-hi dansa, de Barcelona: hi anirà cada dia per ballar cinc hores, feliç. En acabat vindran les primeres classes de jazz musical, d'escoles de dansa i d'una darrera descoberta, el Manresa Teatre Musical: Pablo Testa de MTM li diu quan la coneix: «I tu, on eres?». L'Ariadna es multiplica en coreografies a tot arreu on pot, i conserva un parell de matins a la setmana per continuar aprenent a Barcelona. Fins que... Fins que va tornar a fer de mestra! En un darrer gir dels esdeveniments, l'Ariadna tornarà a Fonollosa, amb una dedicació de mitja jornada, que compatibilitzi el seu vessant artístic i creatiu amb l'estabilitat laboral: ara pot fer dansa a tota la primària! I recosint episodis, fa mig any que acaba de ser mare d'una Aran preciosa. Però és una maternitat activa: amb el seu company fent-li costat ja l'hem tornat a veure en plena forma a la Innocentada aquest mateix mes de gener. A l'Ariadna, a l'Adrià i a l'Aina Guitart Pujol, per ser exactes! «Ho hem mamat, per dur que sigui de vegades. El resultat són disset anys a l'esbart major, que són disset anys a plaça per Festa Major...». Això i els balls de zíngares i després els de moravians a cada Aixada. La bolangera de la Llum –«tinc per mestre en Joan Manell!»–, i encara el compromís amb la Innocentada, al costat de Jordi Gener i Dolors Baró: des de fa sis anys que no només balla sinó que porta la direcció coreogràfica. I quan va plegar de l'esbart major, ara fa quatre anys, encara es van animar amb tota la colla a fer el grup 2.0. «Perquè m'agrada formar part de l'entitat i m'agrada continuar ballant. Perquè a mi –es nota?– m'agrada molt ballar!».

COSAS-QUE-HACER-EN-MANRESA

Imagineu-vos per un moment que sou uns turistes encuriosits per visitar Manresa i cerqueu informació a Expedia, una coneguda agència de viatges en línia depenent de Microsoft. Una vegada entreu al web, tot seguit hi trobareu: *Cosas-que-hacer-en-Manresa*, amb les atraccions i les activitats distribuïdes per zones. De seguida observeu que, llevat del Centre Històric, on ja t'avisava que «te encantarà por los museos y los monumentos», entre els quals destaca «la calle del Balç i la Iglesia Colegial de Santa María», repeteix la mateixa informació per a la resta de barris: «Si buscas atracciones en La Balconada/ Vic-Remei / Sta.Caterina / L'oller, etc. y en los alrededores, puedes visitar calle del Balç i Crist Rei». Però és que si després cliques on diu *Vacaciones en calle del Balç*, t'ofereixen allotjar-te a l'Hotel Princesa Sofia, i en l'apartat d'activitats et proposen «un tour por Montserrat con entradas sin colas a la Virgen Negra y tapas con espectáculos de Flamenco». I per si el foraster es quedés amb ganes de veure més coses, Expedia li dona l'opció de visitar les ciutats properes de *San Juan de Torruella i Sampedor*. La informació és tan completa i detallista que fins anuncia pluja a la Balconada. Tal com van les coses per Ucraïna no seria d'estranyar que el servei d'espionatge rus se servís d'aquesta mateixa agència a l'hora de planificar els seus atacs exterminadors.

La Balconada

Si buscas atracciones en La Balconada y en los alrededores, puedes visitar Calle del Balç y Crist Rei.

ANUNCI ERRONI

Començo el repàs mensual entomant el *mea culpa* en nom de la revista per una errada greu en l'àmbit de la publicitat. Com a flagell ciutadà que es fot del mort i de qui el vetlla, i tenint en compte que el sentit de l'humor és com la caritat, que comença per un mateix, explico que, per un lapsus tècnic lamentable, l'anunci que tancava la revista de gener va aparèixer amb una inserció sobre les visites a la Fàbrica Nova... el mes de maig de l'any passat, quan hi havia d'aparèixer l'anunci de l'exposició *Matèria d'Exercici*, al Casino. Cert, ens cal fer exercici, espiritual potser no, però com a mínim de reflexió. Queda dit.

ELS BALCONS SERAN SEMPRE NOSTRES

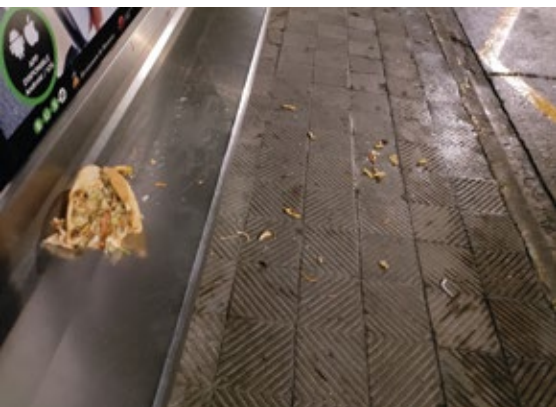
Ja sigui per les proximitat electoral i les tints que carreguen algunes candidatures o perquè, val a dir-ho, hi ha realitats a Manresa que són incòmodes, recurrents i a bastament comentades per la ciutadania, darrerament proliferen les pancartes als balcons dels barris. A les reivindicacions de les Escodines i la barriada Mion, s'hi han afegit aquest mes passat els veïns del sector dels Esquilets i el primer tram de la carretera de Vic. En veieu una mostra a la fotografia adjunta que han penjat cartells per protestar pel soroll dels consumidors de

la botiga que hi ha al xamfrà, que ven alcohol a altes hores de la matinada, molèsties que s'afegeixen a les de la plaça Porxada. A aquesta realitat s'hi sumen temes d'il·luminació, brutícia, incivisme i problemes de convivència generalitzats.

XAUARMA PER TOT ARREU

Precisament a pocs metres de la zona *calenta* que propicia les protestes veïnals, un veí i lector de la revista ha fet una fotografia amb el mòbil que testimonia *un altre dia a l'oficina*, com diuen els modernets. Al banc de la marquesina de la parada de bus del mercat de Puigmercadal, a la plaça

d'Europa, hi va immortalitzar aquest xauarma pràcticament sencer escampat. La imatge parla per si sola.

BARALLA PREELECTORAL AL GRIS

Per cert, que alguns candidats que prometen *posar ordre* a la ciutat i acabar amb l'incivisme dient repetidament que sempre són *els de fora* els que esvaloten el galliner tenen alguns costums que, precisament, no consisteixen a predicar amb l'exemple. El dia 20 de gener a la matinada, la campanya preelectoral es va desplaçar al bar Gris, situat just al costat de la nostra redacció, amb una baralla entre dos alcaldables del Front Nacional de Catalunya –Bernat Bernabeu per Navarres, que va rebre lesions, i Sergi Perramon per Manresa– i un membre de l'esquerra independentista. El fets, que van passar a 150 metres d'on vam localitzar el xauarma desmuntat, està en mans dels Mossos, que els investiguen.

PLAQUES SOLARS SENSE SOL

Hom podria pensar que alguna intervenció municipal seria més que convenient per anar solucionant problemes a la via pública. I, naturalment, acostuma a ser així. Ara si ha de ser com la que m'envia, documentada, una amable lectora, és clar que no anem bé. Els tècnics, en aquest cas, van rebre un encàrrec aparentment senzill: col·locar una placa solar sobre cada marquesina per alimentar les pantalles a les parades del bus urbà de Manresa que infor-

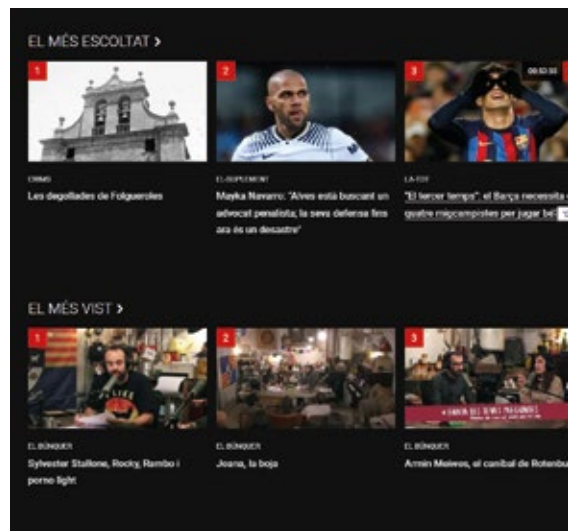
men del temps d'espera i d'altres avisos i incidències per mantenir informats als usuaris del transport públic. La iniciativa, exemple de l'ús d'energies alternatives, a poc a poc, es va estenent a totes les parades. Però, la realitat, a vegades, s'entossudeix i envia en orris els millors projectes. I és que, veient la fotografia la pregunta és òbvia: trigaran gaire a esporgar el cedre de l'Oficina Jove de l'edifici del Joan Amades al carrer de Sant Blai? Cal esperar que, fruit de la rauxa, no el sacrificuin! La informació ha de saber conviure amb l'arbrat, oi?

LES DEGOLLADES, HO PETEN

Com el company Jordi Sardans comen- ta a les pàgines d'opinió d'aquest nú- mero de la revista, l'amic Joan Vilamala ja té enllestit un llibre sobre les noies degollades de Folgueroles, la seva vila natal, a punt de publicar. El cas és que el tema era tan clar que havia d'inte- rressar al programa *Crimis*, que s'emet a Catalunya Ràdio i a TV3, que el mateix Joan hi va participar per explicar els fets i el programa ho va *petar*. Mireu, si no, la imatge en el rànquing dels podcasts més escoltats de l'emissora pública.

EN PLENA FORMA

Gairebé dues dècades després d'en- carnar l'Oleguer Bisbal a la Innocenta- da, amb menys panxa i menys cabells –comproveu-ho a la fotografia adjunta–, el nostre cap de redacció, Carles Claret, ha tornat a pujar a l'escenari per inter- pretar el Pitu de la 66a Innocentada. El personatge, val a dir-ho, li era, per còrpo- ra i expressivitat, bastant orgànic i repre- sentava una mena d'Oleguer multiplicat per cent amb tot allò de menyspreable que pot tenir un mascle alfa cap de fa- mília conservadora: masclista, classista, racista, corrupte i malparlat. Això sí, des- prenien comicitat per tots quatre costats. A *bodes em convides*, el text de la farsa manresana que firmava conjuntament amb el seu amic Agustí Franch va tenir molt bona acollida en les sis funcions que se'n van fer al teatre Conservatori, els dos últims caps de setmana de gener.

La Diputació de Barcelona, amb els ajuntaments de la província, gestiona **233 biblioteques i 10 bibliobusos**, per posar a l'abast de tota la ciutadania la cultura, l'educació i el coneixement. Més de **2 milions d'usuaris** ja tenen el seu carnet. Si encara no ets soci, fes-te'n i descobreix tots els avantatges i oportunitats que t'ofereix.

II festa de la llum

2023

MANRESA

de l'11 de febrer al 5 de març

Ajuntament
de Manresa

Patrimoni
festiu
de Catalunya

